R. Simon

(1)

ענני יו"ט (ד)

בזנין מיאוך (א)

מר סבר. בית שמאי: ומר סבר. בית הלל. והכי מתניתא לא מפלוג אלא מר מתניתין חדא ומר מתניתין חדא ולא פליגי. מתניתא קמייתא הכי קתני בתה דברים אמורים בשיש להן לילר בתמצע אבל אין להם לילר כל עיקר דברי הכל מותר ותנא בתרא ה"ק בתה דברים אמורים דמתלקח בשאין להם לילר מן הצד אבל בשיש להם לילר מן הצד דברי הכל אסור: **מתני'** לא את הקטן. כל מילי דלאו טורף אמילה: **גמ'** עולה נדבה. דאיהו עולת מוכה היום דחמתא שריא אבל זו יש להקריבה לאחר יום מוב: לוקה. משום (*לא תעשה כל מלאכה) (שמות ב): לצורך. לר' אמר יאכל לכל נפש*: בערוב הוצאה. אם נאסרה הוצאה ביו"ט ונתקנו הלכות ערובי תחומין ליו"ט אם לא: ראין ערוב והוצאה כו'. ולא"נ דעיקר הוצאה מוענמינו קול בתמנה* ונפקא לן (שבת דף ט:) בא ירמיה ופירש אלא נאסרה אלא בשבת משום הכי קא אמר אבל שמיעה שהיא אב מלאכה וכלל לא תעשה כל מלאכה* היא אימא לך אפילו ליו"ט אם הותרה לעוך לא הותרה אלא לעוך הך תמיהין אמר ר"ה: מתקיף לה רב יוסף. אהן אתקפתא לדבה: אלא מעתה. דקמירא להו לב"ה אין איסור הוצאה ליו"ט: ליפלגו באבנים. אי אין איסור הוצאה אין איסור מלאכה אלא אם אמר מלאכה אלא אם אמר הוצאה אלא אם אמר הוצאה אלא אם אמר הוצא

הבא ממי כיון שהותרה הבערה לצורך וכו' • ולא"ת ומה צורך איכא במבשל ביד כיון שהיא חמור יש לומר כיון שהיה כלעשו של זה לאכלו הייט לצורך יום טוב:

אין מוליכין חלה ומתנות לכהן כו' • פי' לאו דוקא מוליכין דה"א אם יבא הכהן לביתו לא יתנם לו וכן משמע בירושלמי דתמאי פרק הלוקח פירות בהדיא דקאמר הכא מי שקלא אם לתרומת מעשר דתמאי ומתעשר עני של תלוי לא יתנם לאכל אם כהן ועני (ג) רגילים לאכול אצל בתן ואוכלין ובלבד שיודיעם לפי' מתמהמ וקאמר • עלה דהוא דקאמר לא יתנם הייט מחמיתן לא יתנם ומייתי מהך דהכא אין מוליכין וכו' ומסיק ילפי' הוא מהתם והיא ילפינן מהוא הוא ילפינן מהתם הוא יו"ט היא שבת פי' ה"ק היא דבשבת ילפינן מההוא דאין מוליכין דמייתי ביו"ט והוא ילפינן מהתם דוקא מה שמתיכין ב"ה הייט דוקא כשרגילין לאכול אצל ואיפה של ירושלמי קרי היא אצל אם דאם אין נמדין לאכול אצל לא יתנם אפי' אם יבא הכהן לביתו משום דלא סלקא דעתא דבר אינש למיכל פיסהיה בביתא דמבריה ויסבכון העולם שהוא פרס לוקח ביום טוב ולכך הוא אוכל בביתו:

משום הבערה. א"ל *פוק חני לברא הבערה ובשול אינה משנה ואם תמצא לומר משנה ב"ש היא דאמרי לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ה"נ לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דאי ב"ה כיון דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך *הכא נמי *מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ;

מתני' בש"א אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביום טוב בין שהורמו מאמש בין שהורמו מהיום וב"ה מתירין אמרו להם ב"ש גזרה שוה חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן בשם שאין מוליכין את התרומה כך אין מוליכין את המתנות אמרו להם ב"ה לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן: **גמ'** קא סלקא דעתך שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום ושהורמו מאמש ושנשחטו מאמש מני מתני' לא רבי יוסי ולא ר' יהודה אלא אחרים דתניא *אמר רבי יהודה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המתנות שהורמו מערב יו"ט שמוליכין עם המתנות שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום לא נחלקו אלא להוליכן בפני עצמן שב"ש אומרים אין מוליכין ובית הלל אומרים מוליכין וכך היו בית שמאי דנין חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן בשם שאין מוליכין את התרומה כך אין מוליכין את המתנות אמרו להם ב"ה לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן אמר רבי יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על המתנות שמוליכין לא נחלקו אלא על התרומה שב"ש אומרים אין מוליכין וב"ה אומרים מוליכין וכך היו ב"ה דנין חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן בשם שמוליכין את המתנות כך מוליכין את התרומה אמרו להם ב"ש לא אם אמרתם במתנות שזכאי בהרמתן תאמרו בתרומה שאין זכאי בהרמתה אחרים אומרים לא נחלקו ב"ש וב"ה על התרומה שאין מוליכין לא נחלקו אלא על המתנות שב"ש אומרים אין מוליכין ובית הלל אומרים מוליכין לימא אחרים היא ולא רבי יהודה אמר רבא מי קתני שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום שהורמו מאמש ולעולם שחיטתן מאמש לימא רבי יהודה היא ולא אחרים אפילו תימא אחרים ובהנך דנשחטו מאמש אי הכי היינו ר' יהודה איכא בינייהו טפלה: אמר רב יהודה אמר שמואל יהלכה ברבי יוסי רב טובי בריה דרב נחמיה הוה ליה גרבא דחמרא דתרומה אתא לקמיה דרב יוסף אמר לו מהו לאמטויי לכהן האידנא א"ל הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי אישפויכניה דדבא בר רב חנן הוה ליה אסורייתא דחרדלא א"ל מהו לפרובי ומיכל מגיידו ביו"ט לא הוה בידיה אתא לקמיה דרבא א"ל יטוללין מלילות ומפרבין קטניות ביו"ט איתיביה אביי *המולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד ואוכל אבל לא בקנון ולא בתמחוי המולל מלילות מערב יו"ט למחר מנפה על יד על יד ואוכל אפילו בקנון ואפי' בתמחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה מערב יו"ט אין ביו"ט לא אפילו תימא יהדגא רישא מע"ש תנא סיפא נמי מערב יו"ט א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה ותנן לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה וכו' לא קשיא הא

משום הבערה. שהיא מלאכה לעצמה וקא סבר יש לוקח מלאכות ליום טוב לנקות פתים על שמי מלאכות משום יום טוב: הבערה ובשול. ביום טוב אינם משנה לנקות עליהן דמתוך שהותרו לצורך הותרו נמי שלא לצורך מן המותר: אינה משנה. לא נשנית מעולם בכית המדרש: ואם תמצא לומר משנה. אם יאמרו תנאים שנשנית ולאי בית שמאי מתוך: **מתני'** אין מוליכין חלה. פע"פ שמעתי בהפרשמה לא שרו ליה הולכתה אלא תקון נתקן עיסתו המיוחדו לו ולא יותר: מתנות. הזרוע והלחיים והקיבה לף הן הרמתן הותרה לו שהרי נעשה להרימן והיתר יאכל אחר הנשר. ופע"פ שאין מוליכין כשאר שכל לאסור הנשר בהאכלה מיהו אם לא פירש אחר הנשר מהן הרי הוא אוכלן ושוכר בעשה הלכך הרמתן המיוחדו ולא הולכתן וטלן משום גזרה דאין מגביהין (ה)אותם: גזרה שוה. לאו דוקא דכולה מדרבנן גזור אלא דומיא דגזרה שוה בדרבנן: מתנה לכהן. מעשרים וארבע מתנות הנהוה הן: כשם שאין מוליכין. דבהא מוחיבו לן שהרי מתמעל הוגבהה: שאינו זכאי. דקאי. לא נתנו מכמיס לאדם כח חכות בהפרשתה: **גמ'** לא ר' יוסי ולא רבי יהודה אלא אחרים גרסינן: שמוליכין אותן כר'. ותמיהין קתני בין שהורמו מהיום וקס"ל דבנשחטו היום קא מייר ומאמר: על המתנות שמוליכין. הוא"ל חכמי בהרמתן והוא הדין לחלה ומה מייתו נקט: אלא על המתנות. ואפילו נשחטו מהיום מקמע מתמיהין: לימא אחרים היא ולא ר' יהודה. לומר כר' יוסי ולא לא אפשר לאוקמא כרבי יהודה מאי מי מצינו למימר דמתמיהין נמי דוקא בשל אמש קאמר ומתוקש אליבא לו מקק על כרחנו לומר דלא כרבי יהודה: מי קתני. מתני' בין שהורמו *ונשחטו מהיום ולעולם שחיטתן מאמש אבל בהך דנשחטו ביום טוב עדו: לימא רבי יהודה היא ולא אחרים. כין דמתמיהין דוקא בשל אמש קאי מדלא קאי נשחטו היום מיתא דלא כאחרים דהא אחרים על המתנות קאמרי: בהנך דנשחטו מאמש. על המתנות דקאמרי אחרים בשל אמש קאמרי: טפלה. ר' יהודה מחיל לטפל ולהוליך של אמש עם של היום ואחרים שבר דאפי' לטפל נמי אמרי ב"ש ומתני' דלא אמרי בטפלה כלל איכא למימר כרבי יהודה ואיכא למימר כאחרים: הלכה כרבי יוסי. ואליבא דב"ה דאפי' תרומה נמי מותר להוליך: אסורייתא. חבילות של חרדל בשרטיטין והזרע בתוכן: מהו לפרוכי. השרטיטין והזרע ביום טוב מי שרי כי"ט כשמיטה וכשיטול לו דלמא כיון דאפשר מערב יו"ט לא דחולדת דיקה הוא: מוללין מלילות. דקס כלאמר יד הוא ואפילו בשבת נמי לא דאורייתא הוא אלא מדרבנן וביום טוב לא גזור: מלילות. של מעין שמולל מידו כשהן רכים: גבי שבת גרסי' מיד לידו וגבי יום טוב גרסי' על יד על יד: מיד ליד. אלא כדרך מול: קנון. כלי הוא לאמו לחמד רחב והאמי עשוי כעין מרחב קצר ועמן הקטמות בתוך הרחב ומנענע והאוכל מתגלגל דרך המרחב והפסולת נשאר בכלי: תמחוי. קערה גדולה: על יד על יד. מעט מעט: אבל לא בטבלא כו'. דתמחוי כמאן דעביד לעורך מאר שאין דרך לעשות בכלים אלו אלא הרבה: מערב יום טוב אין. המולל מערב יו"ט קאמר ולא קאמר המולל ביו"ט: אם כן. דמולגין מלילות ביו"ט מצינו תרומה שזוכלי בהרמתה דאתם שבנין לא מפרישין תרומה עד שיעשו דגן והמולגין ביו"ט לאכלן מפרישים מהן תרומה על כרחו: הא

[בס"ע אבל מפלא שרי] • ואחרים אחרים לא בס"ע ולא מפלא • ולדברי הכל תרומה אינו זכאי בהרמתה • אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי דאמר על המתנות לא נחלקו אלא רבדי הכל מוליכין ולא נחלקו אלא על התרומה שאמ"ם שאינו זכאי בהרמתה • דתרומה כי"ם כר' יוסי • וכן ותיר רבא לפרובי מאיסוריתא דחרדלא ביו"ט מוללין ומשרכין קטניות כי"ם ומותיב עליה אביי המולל מלילות מע"ש למחר מנפה על יד ועל יד ואוכל • וכן המולל מלילות מערב"ש למחר מנפה על יד ועל יד ואוכל וכו' • ומקשינן מערב"ש אין ביו"ט לא • ומשני אפילו ביו"ט שרי למלל מלילות • ואידך דתנא רישא מע"ש דבשבת ודאי אסור • תנא סיפא נמי מערב"ש • ומקשינן אם מוללין מלילות ביו"ט וראי לא יתיר לו למלל ביו"ט אלא שיאכל מהן ביו"ט • וכיון דמבלי אי אפשר לאכול מהן בלא תרומה הנה מצינו שזוכאי בהרמתה ביו"ט • ואמר שנינן לדברי הכל אין זכאי בהרמתה • ומרקינן

עין משפט נר מצוה

צה א פיי' פ"ח מהל' י"ט כ"ל ל' ופ"ד מהל' כ מסג לאין מס מזמ"ש פ"ח סימן תמט סעיף ה:
צו ב ג ד פיי' פ"ז מהל' יום טוב פ"ו מזמ"ש פ"ח סימן תקו סעיף ג:
צז ה פיי' פ"ג מהל' שבת פ"ל ד מזמ"ש פ"ח סימן תקו סעיף ב:
צח ו פיי' פכ"ח מהל' שבת פכ"ל יד ו"ז מסג לאין מס מזמ"ש פ"ח סי' שיט סעיף ד:
צט ז ח פיי' פ"ג מהל' יו"ט פ"ה מזמ"ש פ"ח סי' תקו סעיף ה:
ק ט מהל' יום טוב פ"ב מזמ"ש פ"ח סי' תקו סעיף ה:

רבינו חננאל

וא"ל ר' יוחנן לתנא הבערה ובישול אינה משנה בלמוד אינו חייב בהן אליבא רב"ה דרפתוך שהותרה הבערה לצורך כו': **מתני'** בש"א אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביו"ט כו' וב"ה מתירין. קס"ד דהדהו מאמש שנשחטו מאמש ושהורמו היום דקתני בסתני' שנשחטו היום. נמצא חלוקתם אפילו נשחטו היום והרמו היום. ב"ש אוסרים וב"ה מתירים. מני מתני' לא ר' יהודה ולא ר' יוסי אלא אחרים. ר' יהודה לא דאי שמעינן ליה דתני לא נחלקו אלא לחליך המתנות ששחטו מאמש ושהורמו מאמש דאמר להוליכן בפ"ע ב"ש אוסרין אבל לעשות פטילה ולהוליכן עם המתנות שנשחטו היום ושהורמו היום שמותר ומתני' קתני הללו והללו דב"ש אוסרין. וכך ב"ש דנין כו' • אי ר' יוסי ואמר כל מתנות שאפילו הורמו מאמש מותר להוליכן בפני עצמן • ב"ש אותן שהורמו היום • לא נחלקו אלא על התרומה כו' • ואלא לאחרים דתני לא נחלקו אלא על המתנות סתם כלומר כל מתנות ב"ש אוסרין וב"ה מתירין • וכא דבינא לאוקומא למתני' אפילו לר' יהודה דסי קתני בפירוש בסתני' שנשחטו מהיום. אתה הוסמתה שנשחטו מהיום מתנות שהורמו מהיום קתני. ולעולם בבתמה שנשחטה מאמש ולא הורמו מתנותיה אתמול והורמו היום הקשו אוסרין ב"ש ומתירין ב"ה אבל בבתמה שנשחטה היום ביו"ט והורמו מתנותיה ביו"ט דברי הכל מוליכין ואפילו אותן שהורמו אמש עושין אותן פטילה לאלו שנשחטו היום • וכיון שהעפרנו מסגנגנו על זה הדרך מקשינן אי הכי לימא מתני' דלא באחרים • ומשנתה דיא • ומרקינן הא דאמרי אחרים סתם כי על המתנות נחלקו ב"ש אוסרין וב"ה מתירין באותן שנשחטו מאמש אבל באותן שנשחטו היום דברי הכל מוליכין. אי הכי היינו דר' יהודה מתני אחרים בא ללמדנו.

מסורת השי"ס

מוסף רשי"

משום הבערה. שלא לצורך, דהבערה מלאכה לעצמה ודיקול מלאכה לעצמו (מפסיק מלא) דלא הוה מיהו מבשל הוו תרוייהו מוכיח, דמבשל ומבשל אסרת מלאכות (מכות כב.).
פוק חני לברא. דקעבוד הוא (פסחים מב).

[מכמיס ס: כתובות ז:]

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אין מוליכין וכו' דאין מגביהין מנגיסין מתרומה סמ"ד:
(ג) חוס' ד"ה אין וכו' ועני לעזרים לאכול:

[תוספתא פ"ח]

וכמתנו מהיום שהורמו קתני ולעולם שחיטתן מאמש כלל

[תוספתא שם]

גליון השי"ס

גמ' פוק חני לגנא • שנם דף קו ע"ל עיבוכין דף ע ע"ל יומא דף מג ע"ב יבמות דף פז ע"ב:

מאי קמ"ל. כמאי דנקט מד מולתי שכח דלענין לעיסה ליכא למימר מלריסיה: **מאי** לא דקריב דבעי למיכבל. ע"ב מתני' דבעי מד מולתי שכח לכל מקום שכח ומקום שיש לחנות עושה לסטור ליה מד מולתי שכח לכל מקום דמקום שיש לחנות לא חמיריס לכר מקום דמד מולתי שכח ולא מלי למיכבל בשכח לכר מקום דוחק מקום מד מולתי שכח מקום דעבד למולתי שכח תוקן כדם בתולים ליכא לעבר ונבעל: **ורבא** אמר ל' אלא אמר ל' מייב בכל המלות מי. ותניי סבר דטירדא דליכא מלוס בכל מחייב אבל טירדא דלא מלי בעיל תשיב טירדא דמלוס כיון שכרוכה בשמיט יסל לעשות מלוס:

חזין מן הדפלין שמתחר בכן אחר. ואחזיכן בפרק בתרא דמועד קטן (דף מ"ב) מדתחר ליה דמתמא ליתוקמא אחרך הכנס עליך מכלל דלעולמא אסור וכבקשנים דפי' שמתחר בכן אחר ואבל מעשה בעבד קלא ולתשו הייט ליתן מעשה דלא ניקום אחר מלוס מפלגין ואלים ומתי שכח לבני תפלין אחריכן דזוקא ליתוקמא נאחר ולא לאחר אבלים ובכל שאנר מלוס הוה ליפוק אחר אבלים מיתוקמא ואחריכן (שם) אבל אסור בתלמוד אלא אם כן אחר ליה דלא מלוס ליה לתמא דלא מעשה בעבד קלא ולא מלוס ליה לתמא דלא מעשה בעבד קלא ולא מלוס ליה לתמא דלא מעשה בעבד קלא ול

אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם כִּי כָּל־אֹכֵל חָמֵץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשֹׁן עַד־יוֹם הַשְּׁבִעִי׃ ז וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן

תִּיבְלוּן בְּרַם בְּיוֹמָא קַדְמָאָה תְּבַטְּלוּן חֲמִיעַ מִבָּתֵּיכוֹן אֲרֵי כָּל דְּיֵכוּל חֲמִיעַ וְיִשְׁתֵּצֵי אֲנָשָׁא הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹמָא קַדְמָאָה עַד יוֹמָא שְׁבִיעָאָה: ז וּבְיוֹמָא

לקט בהיר

מלות מאכלו, שהכלל הזה אינו מדבר מלילות רק מימים, ועוד כמיב על מצות ומרורים יאכלוהו, וזה ודאי שהוא מובה, אלא שזה רק בזמן הבית שיש פסח, לזה נא בערב מאכלו שגם בזמן הזה הוא מובה (ג"א): נח) פי' מורה לזה לנו משה בשביל פקודי ה' מצותיו חקותיו ומשפטיו הכתובים בה, ולא רק פשטי הכתובים כתב יושר עליו לקיים, אלא גם היוצא מן הכתובים על פי דרושים הם עיקרי גופי ויסודי התורה, ואופני הדרושים מסרו לנו חז"ל איש מפי איש ממשה רע"ה, וקראו אותם „מדות" שהתורה נדרשת בהן, וזה אחד מאותן מדות: נט) פי' הגם שמצינו ראשון פירושו קודם, אבל מן הסתם אינו כן, ומי יכריעהו לומר כן: ס) והפסח נשחט בערב יו"ט, וכן בזמן הזה אין פסח בעוה"ר, כבר ידענו שלענין איסור חמץ ומכילה מצה אין מילוק בפני הבית או שלא בפניו (מ"ל): סא) פי' במזיד (כן הוא בפירוש במכילתא), כי חיבת נפש פעמים פירושו הרצון והדעת, כמו (בראש' כ"ג מ') אם יש את נפשכם, או (דבר' י"ב ט"ו) ואהבת את ה' וכו' ובכל נפשך, או (שם כ"ג כ"ה) ואכלת ענבים בנפשך. והרא"ם כתב כי חיבת ההוא משמע שיהא בהויתו וכישוב דעתו עיי"ש: סב) שהיא כל העולם, ופירושו שנכרת ונפסק מבין ישראל שהיה שם עד

אור החיים

לעשות זכרון הדבר. הלא[יח] גם הפסח שלוה כ' לקחת שה לבית אבות וגו' עדיין לא פסח אלא שבזכות מצוה זו יפסח ה', גם המצה בזכות מצוה זו ימכר לגואלם, וכן היה. והמצה שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים ק"כ.) מדרשות התורה בא' בי"ג מדות כי כל שבעה אין חיוב במצה אלא לילה ראשונה קבעו הכתוב חובה, והטעם כי גם בחיות המצוה[יט] לא היה אלא בגיל ע"ו והה נקבע לחובה בזמן עלמו ומאז והלאה אין כיון בגם למצוה והבן. וטעם אומרו שבעת ימים מצות אינו אלא רשות. ואולי שדיבר בסדר זה לומר כי מעלה עליו הכתוב כאילו אכל כל ז'[יא]. והמצא כי לוה כ' ב' מקראי קודש ביום הא' וביום הז'[יב] יום א' לבד גם יום ע"ו, ויום ז' לבד גם גמר הגאולה של קריעת יס סוף וכו'. עוד טעם אומרו שבעה לבד שלא לוה כ' בכל ז' אלו דלא תאכל חמץ[יג] והייתי אומר אם לא אכל חמץ אין בידו לא זכות ולא עונש תלמוד לומר שבעת ימים תאכל מצות לומר לך כי כשלא אכל חמץ כאילו

אור בהיר

אכילת מצה. **קיח)** כאן מתחיל המירוץ. **קיט)** פירוש טעם מיוב אכילת המצות. **קכ)** פירוש שאוכל מצה בגיל ע"ו מעלה עליו הכתוב כאילו היה מצוה לאכול כל ז'. וגם אכל כל ז'. **קכא)** מביא ראיה על מה שאמר למעלה שהחיוב אינו אלא בזמן שהטעם מרמז עליו, שהלא גם שביתה ממלאכה אינו חיוב כל ז' אלא דוקא באותו זמן שבא הרמז עליו. **קכב)** פי' בכל אזהרות

מִקְרָא־קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא־יֵעָשֶׂה בָהֶם אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל־נֶפֶשׁ הִוא

קַדְמָאָה מְעָרַע קַדִּישׁ וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל עֲבִידָא לָא יִתְעֲבַד בְּהוֹן

רש"י

(כז) **מקרא קדש.** מקרא שם דבר[סז], קרא לאותו קודש, לאכילה, ושתייה, וכסות (מכילי): **לא יעשה בהם.** אפילו על ידי אחרים[סח] (שם): **הוא לבדו.** (יכול אף לנכרים, תלמוד לומר הוא לבדו יעשה לכם, לכם ולא לנכרים (מכילי - ביצה כ"ח.)) הוא ולא מכשיריו[סט] שאפשר לעשותן[ע] מערב יום טוב (ביצה

לקט בהיר

(הנוסח שלפנינו) וז"ל: כל מלאכה לא יעשה בהם לא תעשה אתה ולא יעשה עכו"ם מלאכתך, אתה אומר כן, או אינו, לא תעשה אתה ולא תבדך ויעשה גוי מלאכתך, מ"ל ששת ימים תעשה מלאכה וגו' למדת וכל מלאכה לא יעשה בהם לא תעשה אתה ולא יעשה תבדך אבל גוי „יעשה" מלאכתך, או אינו, אלא לא יעשה גוי מלאכתך, מ"ל ששת ימים וגו' דברי ר' יאשיה, ר' יונתן אומר אינו צריך וכו' דין הוא אלא אם אינו אלא לא יעשה גוי מלאכתך, מה אם מחזיר על מלאכת גוי וכו' עכ"ל המכילתא, ועיין ברמב"ן הק' שנדחק לייאב ברייתא זו וכמוך דבריו הביג על רש"י שמביא ברייתות כאלו „מוטעות", הרי שעלה על דעתו הוך שברייתא זו מוטעת היא, ויש כאן מקום להאריך מוכא, ואני לקצר באתי, ועיין בפירוש באר אברהם על המכילתא שהאריך לבאר בקושיות עצומות שהנוסח במכילתא משובש, והאמת יורה דרכו שברייתא זו עצמה מובא בילקוט בנוסח אחר ישרה וכנוה, וז"ל: כל מלאכה לא יעשה בהם לא תעשה אתה ולא יעשה תבדך אבל גוי „יעשה" מלאכתך, או אינו, אלא לא יעשה גוי מלאכתך, מ"ל ששת ימים וגו' דברי ר' יאשיה, ר' יונתן אומר אינו צריך וכו' ק"ו ומה שבת הטורה וכו' יו"ט הקל דין הוא שלא תהא מחזיר על מלאכת הגוי וכו', שבת הטורה דין הוא שתהא מחזיר על מלאכת תבדך, עכ"ל, ולפי"ז דעותיהם שוות בהלכה, אלא שר' יאשיה למד כל זאת ממקרא ור' יונתן מק"ו, ולאיה ברורה וחזקה שרש"י היה לפניו נוסח זה במכילתא ממה שאמר ע"י „אחריס" ולא אמר ע"י נכרי או גוי או עכו"ם או כותי כדרכו בקודש, ואחר כל זאת יאיר ויהיר לנו כוונת רבינו במיעוטו אמריו פה, והוא, מאחר שהכתוב לא אמר לא „תעשו" בהם שהיה פירושו אתם (כל אדם גדול בישראל) לא תעשו, אלא אמר לא יעשה שפירושו לא די שאתם לא תעשו בידכם אלא גם לא יהיה נעשה על ידכם מן האחרים, כלומר כשבר ישראל עושה מלאכתו ע"י ישראל אחר עובר בלאו תוך מן לפני עור וכו', או אפילו במקום שלא שייך לפני עור, וזה אפילו ביו"ט הקל כ"ש בשבת החמור, אבל אין פירושו ע"י גוי שיהא חייב, שהלא אפילו בשבת אין בזה איסור תורה (כדמוכחי חז"ל מקראי) כ"ש יו"ט הקל (ג"א - מ"ל): סה) פי' דבר המכשיר ומכין כדי לעשות אוכל נפש, כגון לחדד סכין כדי לחתוך בשר או לתקן תנור לאפות בו, חה נשמע מתיבת לבדו, כלומר, מלאכת אוכל נפש לבדו ולא המכין לו (סה"ז): סו) שהרי מתיבת לכם משמע איסור לכם לכל צרכיכם, ומיוכן ר' יהודה בגמ' בשאי אפשר לעשותן מערב יו"ט, אבל באוכל נפש עצמו אה"נ שאין מילוק בין אפשר ללא אפשר, ומה

אור החיים

אכל מצות וכרי בידו ז' מצות עשה. וטעם ז' ולא פחות ולא יותר, נתכוין כ' שיהיו עסוקים במצות עד גמר הגאולה שהוא ביום ז' של פסח אשר הפליא כ' עשות נסים להם וברודפיהם משפטים. גם יש טעם ברוחניות כי יסודי הקדושה שהיא שורש נשמות ישראל שבעה עיטים (זכרי' ג'), ותקרא כנסת ישראל בת שבע לסיבה זו (זכר מ"ג ו')

אור בהיר

שהזהיר על אכילת ממץ לא מכר ז' ימים, אלא גבי עונש של ונכרתה, וכן בלא יראה ולא ימצא, ואם כן יש סברא שאם אין אזהרה אין מצוה בקיומה. וכ"ז דוקא בפסח דורות שהוא זכר לפסח מצרים, אבל בפסח מצרים עצמו אין איסור חמץ נוהג אלא יום א' (פסחים

לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם: יז וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־
הַמַּצּוֹת כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי
אֶת־צִבְאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם
וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם
חֻקַּת עוֹלָם: יח בָּרִאשֹׁן בְּאַרְבָּעָה

בְּרַם רִי מִתְאֲכַל לְכָל נַפְשׁ הוּא בִּלְחוֹדוֹהִי יִתְעֲבַד לְכוֹן: יז וְתִטְּרוּן יָת פַּטִּירָא אֲרֵי בְּכַרְן יוֹמָא הָדֵין אַפֵּיקִית יָת חֵילַיכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם וְתִטְּרוּן יָת יוֹמָא הָדֵין לְדָרֵיכוֹן קְיָם עָלָם: יח בְּנִיסָן

לקט בהיר

שאסור לקצור ביו"ט, לאו משום שאפשר לעשותו מעיו"ט, אלא משום דלא נכנס בסוג אוכל נפש אלא אותן מלאכות שעושין לצורך אכילה, כגון בישול ואפיה, שמן הסתם אין מצטרפין אלא כשרוצים לאכול, משא"כ קצירה כשבא זמנ קוצרים, וכן מגבן ומתבן וכדומה (ג"א): סז) כן דרש ר"ע מריבוי כל נפש, גזר נפש בהמה נקרא נפש דכתיב (ויק' כ"ד) ומכה נפש בהמה ישלמנה, וכן הלכה, ומה דאסרינן לאפות עיסה לכלבים, משום דאפשר להו בלא אפיה (רז"ה), או משום שפת חמה אינו עומד לאכילת כלבים (ג"א): סח) פי' מצות שהתורה מייחה אותנו לאכול אינו נקרא מצה אלא על ידי שמירה, מאחר שעוברים על העיסה דברים המביאים אותו לידי חימוץ, הן בעתו קמח הן בשעת ליסה ואפייה, ובאותו זמן לא די בהיסח הדעת, ולדוגמא כשהאשה עסקה בידיה הרבה נתחממו ידיה ועל ידי זה ממהר העיסה להחמיץ, זה כשהרבה שקרוב להיות אפת תלטוש ידיה במים צוננים כדי לצננם, זהו פשוטו, והביא גם מה שאמר ר' יאשיה, לפי שיומר היה לו לומר ושמרתם הבאת מרה בדרך משל ומשל, הקבי דהיינו מָלָה הוא המשל, והכתיב דהיינו מְלוּה הוא המשל, כשם שהעצלות והיסח הדעת פוסלת את המצה, כך פוסלת את המצה (רא"ם), ונתן הכתוב טעם לכל זה, כי בעצם וכו', שהלא אכילת מצה זכר לחפזון שלא הספיק בצקם וכו', זה כמו שאני לא מיחרתי הזמן ושמרתי להוציא אחכם בכיוון מופלא שלא תבושו שם מו"ש לידי פסול וחימוץ, עשו גם אתם בין המצה ובין המצוה בשמירה מעולה (אוה"ח): סט) פי' הגם שבכר אמר בפסוק הקודם וביום הראשון וכו' וביום השביעי וכו' כל מלאכה וכו', חזר ואמר ושמרתם וכו' כדי לכתוב עליו לדורותיכם מוקת עולם (רא"ם), ומה שאמר את היום הזה לשון יחיד שייך על אחד מהם, בין יום הראשון בין יום השביעי:

אור החיים

יז. ושמרתם את המצות וגו'.[קכו] פי' כשם שאני שמרתי היום ולא אחרתי יום אחד ובעצם היום הזה הוצאתי אתכם לעשות זה אתם גם כן לא תאחרו המצה עד שתחמיץ. ואמר עוד ושמרתם את היום הזה יען כן האל גם כן שיהיה האדם משמר גם היום לבל יטעה בחשבון ולא יקדים ולא יאחר מעשות את היום הזה ולא יום אחר במקומו. וכפ"ז אומרו כי בעצם יאיר ימין ושמאל, יאיר לתת טעם למה שלפניו לשמירת המצות, ויאיר למה שלאחריו לשמירת היום[קכז] על זה הדרך כי בעצם וגו' פירוש לטעם שבעצם היום וגו' ושמרתם אתם גם כן את היום הזה:

אור בהיר

ל"ו) שהוא קודם הליל"ה שבזכות זה יתהרו לגאת וכנ"ל, אבל הזכר צריך להיות על כל משך זמן הליל"ה. קכג) נחינת טעם זה של „כי" בעצם וגו' להיכן תחרת. קכד) שאם לא כן מה שייכות לקשור אותו בפסוק אחר.

רש"י

כ"ת): **לכל נפש.** אפילו לבהמה[סה], יכול אף לנכרים, תלמוד לומר לכם* (ביצה כ"ת): (יח) **ושמרתם את המצות.** שלא יבאו* לידי חמוץ[סו], מכאן אמרו, תפח, תלטוש בצונן, רבי יאשיה אומר, אל תהי קורא את המצות, אלא את המלות, כדרך שאין מחמיצין את המצות* כך אין מחמיצין את המצות*, אלא אם באה לידך עשה אותה מיד (מכילתא): **ושמרתם את היום הזה.** ממלאכה (שם): **לדרתיכם חקת עולם.** לפי שלא נאמר דורות וחקת עולם על המלאכה אלא על החגיגה, לכך חזר ושנאו* כאן[סז], שלא תאמר אזהרת כל מלאכה לא יעשה, לא לדורות נאמרה אלא

שינוי נוסחאות • יכול לנוים תייל אך חלק (מכילתא). • תבואו. • המצה. • תמצות. • ושנאו.

אונקלוס

בְּאַרְבְּעָא עַסְרָא יוֹמָא לְיַרְחָא בְּרַמְשָׁא תִּיכְלוּן פַּטִּירָא עַד יוֹמָא עֶסְרִין וְחַד לְיַרְחָא בְּרַמְשָׁא: יט שִׁבְעַת יוֹמִין חֲמִיר לָא יִשְׁתְּכַח בְּבָתֵּיכוֹן אֲרֵי כָּל דְּיֵכוּל מַחְמְעָא וְיִשְׁתֵּצֵי אֲנָשָׁא הַהוּא מִבְּנֵשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל בְּגִיּוֹרָא וּבְיַצִּיבָא דְאַרְעָא: כ כָּל מַחְמְעָא

שמות יב בא

עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ
מַצֹּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ
בָּעָרֶב: יט שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא
יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי | כָּל־אֹכֵל
מַחְמֶצֶת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח
הָאָרֶץ: כ כָּל־מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכֵלוּ

רש"י

לאותו כדור: (יח) **עד יום האחד ועשרים.** למה נאמר, והלא כבר נאמר שבעת ימים[ע], לפי שנאמר ימים, לילות מנין, תלמוד לומר עד יום האחד וגו' (שם): (יט) **לא ימצא בבתיכם.** מנין לגבולין[עא], תלמוד לומר (י"ג ז') בכל גבולך, מה תלמוד לומר בבתיכם, מה ביתך ברשותך אף גבולך שברשותך, יצא חמצו של נכרי שהוא אצל ישראל ולא קבל עליו אחריות (מכילתא): **כי כל אכל מחמצת.** לענוש כרת על השאור[עב], והלא כבר ענש על החמץ[עג], אלא שלא תאמר, חמץ שרגיל לאכילה יוצא עליו, שאור שאינו רגיל לאכילה לא יענש עליו, ואם ענש על השאור ולא ענש על החמץ הייתי אומר שאור שהוא מחמץ אחרים ענש עליו, חמץ שאינו מחמץ אחרים לא יענש עליו, לכך נאמרו שניהם (מכילתא - ביצה ז'): **בגר ובאזרח הארץ.** לפי שהגם נעשה לישראל, הוצרך לרבות* את הגרים (מכילתא): (כ) **מחמצת לא תאכלו.** אזהרה[עד] על אכילת שאור: **כל מחמצת.**

שינוי נוסחאות • לכתוב.

צל"ד): עא) מיכת גבולך יש לה ג' פירושים, א) פעמים פירושו אחוזתך הכולל ביתו מצרו שדהו כרמו וכו'. ב) פעמים פירושו רשותך ואין נפ"מ בחיזה מקום הוא כל שרשותך וכמך לעשות בו כרצונך הרי הוא בגבולך, יכול להיות שמונח בביתך אעפ"כ אינו בגבולך לפי שאינו שלך, ולהפך אפילו הוא בחצר מבדך יכול להיות בגבולך כשאתה בעליו והוא באחריות שלך. ג) חצר של מבדך הסמוך לחצרך, כלומר מקום שאצל רשותך סביב סביב נקרא גבולך, וזה מבין דברי רש"י שהם דברי רז"ל במכילתא (לא כן בגמ') שאם לא יאמר הכתוב אלא בית הייתי אומר דשאר גבולין חוץ מבית דהיינו חצר שדה וכרם אינם בכלל האיסור, וא"כ קשה יאמר גבולין שהוא כל אחוזתו ובכללו יהיה גם הבית, לזה תירצו שיתור מיכת בביתכם בא לגלות פי' האמיתי של מיכת גבולך, שהרי ביתך בהכרח שהוא ברשותך (משא"כ גבולך) כמו כן גבולך פירושו מה שברשותך וכתך, ואין פירושו אחוזתך ואין נפ"מ בחיזו מקום הוא מונח, אלא הדבר תלוי אם אחריותך עליו או לא, יכול להיות מונח בביתך ואתה פטור עליו, ויכול להיות שהוא מונח אצל הגוי ואתה חייב עליו, ופירוש הכתוב הוא ולא ירצה לך חמץ אשר בגבולך (רא"ם - ד"ד): עב) ממנלת הוא לשון הפעיל שהוא ממנן את אחרים, הא שאור שנתמנים בעיסה כדי שיתחמץ מהר (רא"ם): עג) וכל שכן שאור שחמצו קשה שמתמן אחרים: עד) פי' כי בכתוב הקודם לזה כתיב הענש ולא

ע) רגיל קיצר כאן ומיסר להביא סיפא דקרא, ומשבו רגיל שכוונתו על פסוק הסמוך שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם (הגם שלא יתכן שהרי רש"י בלשונו „כבר" נאמר), אבל במכילתא הובא הפסוק בשלימות שבעת ימים מצות תאכלו, ופי' דברי רש"י והמכילתא הם עז"ה: צריך אתה לדעת, וכבר כתבנו זאת שאין עונשין אלא מ"ש מזהירין, כלומר כל מקום שכתוב בתורה עונש צריך אתה למצוא גם אזהרה, וכתיב (ט"ו) כל אוכל ממן ונכרתה וכו' מיום הראשון עד יום השביעי, הרי לך עונש כרת על אכילת ממן כל ז', אבל אזהרה על ז' ימים לא מצינו אלא אומרו שבעת ימים מצות תאכלו שפירושו אבל לא ממן, הרי לך אזהרה, ועתה קשה להם לרז"ל שאמר הכתוב כאן בערב תאכלו מצות עד יום האחד ועשרים, בשלמא מה שאמר בערב תאכלו מצות כבר אמרנו שאינו מיותר שבא לקבוע תוכה לילה הראשון, אבל מה שגמר אומר עד יום האחד ועשרים מיותר הוא, שאם בא להזהיר על אכילת ממן כל ז' הלא כבר הזהיר באומרו שבעת ימים מצות תאכלו, ומירצו ז"ל שהכתוב רצה לגלות גם הלילות לאזהרת אכילת ממן (ג"א - צל"ד): עא) מיכת גבולך יש לה ג' פירושים, א) פעמים פירושו אחוזתך הכולל ביתו מצרו שדהו כרמו וכו'. ב) פעמים פירושו רשותך ואין נפ"מ בחיזה מקום הוא כל שרשותך וכמך לעשות בו כרצונך הרי הוא בגבולך, יכול להיות שמונח בביתך אעפ"כ אינו בגבולך לפי שאינו שלך, ולהפך אפילו הוא בחצר מבדך יכול להיות בגבולך כשאתה בעליו והוא באחריות שלך. ג) חצר של מבדך הסמוך לחצרך, כלומר מקום שאצל רשותך סביב סביב נקרא גבולך, וזה מבין דברי רש"י שהם דברי רז"ל במכילתא (לא כן בגמ') שאם לא יאמר הכתוב אלא בית הייתי אומר דשאר גבולין חוץ מבית דהיינו חצר שדה וכרם אינם בכלל האיסור, וא"כ קשה יאמר גבולין שהוא כל אחוזתו ובכללו יהיה גם הבית, לזה תירצו שיתור מיכת בביתכם בא לגלות פי' האמיתי של מיכת גבולך, שהרי ביתך בהכרח שהוא ברשותך (משא"כ גבולך) כמו כן גבולך פירושו מה שברשותך וכתך, ואין פירושו אחוזתך ואין נפ"מ בחיזו מקום הוא מונח, אלא הדבר תלוי אם אחריותך עליו או לא, יכול להיות מונח בביתך ואתה פטור עליו, ויכול להיות שהוא מונח אצל הגוי ואתה חייב עליו, ופירוש הכתוב הוא ולא ירצה לך חמץ אשר בגבולך (רא"ם - ד"ד): עב) ממנלת הוא לשון הפעיל שהוא ממנן את אחרים, הא שאור שנתמנים בעיסה כדי שיתחמץ מהר (רא"ם): עג) וכל שכן שאור שחמצו קשה שמתמן אחרים: עד) פי' כי בכתוב הקודם לזה כתיב הענש ולא

גריפת הטור וכיריס פר"ו (ד) תשוויי גומות ולא נהירא דאם כן לא הוי דומיא דהני אחריני דתניני מאוס דהוי מקום כלי לכן כ"ל דמיירי בחטר מדם ועדיין יש בו אכניס ונפר שלא פינו וכשיסיר אותם אכניס ונפר הויין כמו גמר מלאכתן וחייב מאוס מכה בפעים דכל גמר מלאכה חייב מאוס מכה בפעים ומכל מקום קשה דכלא מטמא דמאוס מכה בפעים היפוק ליה דהוי אחור מאוס מוקצה דאפר ואכניס שבאותו מוקצה הוי מאוס מכה בפעים ומכל מקום יש להביא ראיה לזה דתמר בפ"ק (דף יב:) : **רבינא** אמר הכי מידי דהוה מקום ברשות הרבים - דקרי לשלטל אלדרים אע"ג דהוי מלאכה וקשה דמשמע הכא דרבינא לית ליה מוקצה מדקאמר מידי דהוה לקון ברה"ר דלא נאו אכי הוה אסור מטעם מוקצה ובפרק מי שהחיה (שבת דף קנו.) משמע דאית ליה כר' שמעון דליה ליה מוקצה דפליגי התם רב אחא ורבינא חד אמר לקולא וחד אמר לחומרא ובכל מקום "רב אחא לחומרא ורבינא לקולא" וי"ל דהכא קאמר רבינא אליבא דרב יהודה אמר שמואל דאסר שפוד לטלטלו אבל ליהו ס"ל דברי אבל קשה מדשמואל אדשמואל דהתם פרק מי שהחיה אמר כר' שמעון דליה ליה מוקצה גבי כרכי דחוי והכא משמע דלית ליה מוקצה וי"ל דאתי שפוד דלאחר מלאכתו אין כאן פורס כלי פליגו ולכאי אוסר אמר שמואל דיש עליו פורס "מוקצה ולעולם ס"ל כרבי שמעון : [נס אקשיה דרבינא יש לעמוד כך. מ"ר] :

איכא דאמרי בכמוכות (דף כה:) ואיתא מ"ב נימא אפר מקלה דהייט שמעתא בכמוכות (דף כה:) דלרב פפא רב מלביו אמרה ולרב חיננא רב מלביא אמר שמואל דס"ל דס"פ שפחות ובכנגדה פירוש האמצעית דהייטו לאפר מקלה מי ממי ס"פ מתניתין ומתניתא דוקא רב מלביא ולא רב מלביו אבל שמעתא יש מהם רב מלביו אמרה לוהה שמעתא דאפר מקלה ולכך אינו טמא מדרבנן : [עיין כמור"ם לחלק]

רבינו חננאל

בחול בבבור ולא בטהרי הקודשין א"ר בן שלא יהא כעובר עבודה בחייו ועברי סכנא אחתא דריקלא או אשמא דרודים לחדרה הלכה ואין סודרן כך מראשת סכין לחכם ביה"ם ' רב מרי בריה דרב ביבא שרי ורבנן אמרי אמר רב יוסף ת"ה ראשן לעצמן שעמדה אי פסק' אבר ודחקא שרי לחדרה בעמא דדחדיא אי בעמא דריקלא אי ביזצא בהן אבל בטשוחה לא' ורש רב אמרא סכין שנעבמה ושפור שנרצם וגריפת תנור וכיריים מחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא אין בין יר"ש לשבת אלא שאכל נפש בלבר ' ר' יהודה מחיר אף מכשירי אוכל נפש ' ואמיקנא ס"ם דת"ק דייק אף אשר אכל לכל נפש ונו' ולא תימא לכל נפש ראשלי נפש בהמה ששעקרכתב סמה נפש בהמה דהא כתב לכם לשקץ העוברי בהבים מהבלבים ' וד' יהודה דייק לכם לכל צרכיכם ואגלי מכשירי אוכל נפש והני מילי מכשירין שאי אפשר לעשותן מעי"ש ' אבל מכשירין ש, א פ ש ר לעשותן מעי"ש אפילו ר' יהודה אומר דאתא הוא לברו ומיעמן : אמר רב יהודה אמר שמואל שפור שנרצם אסור לתקנו ביו"ם ואע"ג דיכול לטשטשה ביריה וכן שפור שצלה בו בשר אם הניחא הכשר מצנו אסור לטלטל ביו"ם ' רב מלכא ואיתימא רב אדא בר אהבה אמר שוטמו ומניחו בקרן זוית בו' אמר רבינא אע"פ שאין בו בשר מותר לטלטלו מידי דהוה אקרן ברה"ר הלא קרן ברה"ר מטלטלין אותו ומניחין אותו בצידי רה"ר כדי שלא יזוקו בו רבים גם זה הפשוד לא נרע סקרן : מ' שטיעות של רב מלכא שפור הוא ראשון שפחות בכתובות אפילו הכניסה לו ק' שפחות כשה בעבד נטמת בנרה נטמת אע"פ שאין שפחה ואלו שטיעות של רב מלכיא בלורית ובגיבה בטמ' מכות ומי שאסר מתני' מלכתא אשר שפחות מלורית אשר מקלה תבינה רב מלכיה שאלו כלין מתני' ניגרו אכל שפור הנטמת שטיעות הן ומן בלב־ לרב מלכא איכא כיציתי שפחות רב אמא אמר שפחות רב מלכיה הוא *) ' כתני' לא יאמר אדם לטבח מבר לי בדינר בשר אבל שוחט ומחלק

דגרות דגר"א

[א] נסרא כל חדא בר אהבה אמר רב מלכיו - ל"ב שם אמר רב מלכיו - ל"ב ס"פ מה ונ"ל בטיקר רב מלכיו אמר רב אחא בר אמנא בלבד ובריה בכל המקומות (בכתובות בס"ם) והרי"ף (בכתו"ם נגסי רב מלכיו ותוספות נתלש :

מסורת השים

עין משפט נר מצוה

לסמ א ב מיי' פ"ד מה"ש מהלכות יו"ט סל' ו סמג לאין סב פוש"ע א"ח סימן תקם סעיף ב:

ם ג ר מיי' שם סמג שם פוש"ע א"ח סי' תקח סעיף ח:

כמא ה ו מיי' וסמג שם פוש"ע א"ח סימן תקם סעיף ג:

סב ז ח מיי' פ"ח מהל' יו"ט ה"ב סמג שם פוש"ע א"ח סימן תקב סעיף ח:

[ע"ל ת. וכס ד"ה א"ר יסודה ומ"ש תוס' לקמן לא: ד"ה א"ר יודה]

סג ט י מיי' פ"ד שם מלכה ה סמג שם פוש"ע א"ח סימן תקח סעיף ח:

כד כ ל ם פוש"ע א"ח סימן תקיח סעיף ג:

[בפחים עד: תולין לא:]

סה נ מיי' שם מלכה כח סמג שם פוש"ע א"ח סימן תקי סעיף ח:

[עיין כמור"ם לחלק]

[תוס' יום יח.]

[מגילה ז: ד"ה]

[שם ע"ב]

[שבת מב:]

מכות כח. כתובות סב: ע"ז כם. נדה נב.

[דף עז:]

[מעשה פה:]

[דף עז.]

[דף מו.]

[לה:]

*) [מה נב]

מעבר לסכינא אפומא דדקולא ואמרי ליה לחדדה קא עביד מר או להעביר שמנוניתה ואמר לי להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד "וקסבר הלכה ואין מודין כן ואמר אביי הוה קאימנא קמיה דמר יהודה קא מעבר סכינא אשפתא דדהיא ואמרי ליה לחדדה קא בעי מר או להעביר שמנוניתה ואמר לי להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד וקסבר הלכה ואין מודין בואיבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביום טוב רב מרי בריה דרב ביזנא שרי ורבנן אסרי ורב יוסף אמר 'תלמיד חכם רואה לעצמו ומשאילה לאחרים ואמר רב וסף "סכין שעמדה מותר לחדדה ביום טוב 'והני מילי (ל) הוא דפסקא אגב דוחקא[דרש רב חסדא ואיתימא רב יוסף אחד סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרצם ואחד גריפת *תנור ובירים ביום טוב באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא *אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה 'מתיר אף מכשירי אוכל נפש *מ"ט דת"ק אמר קרא "הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו ור' יהודה אמר קרא לכם *לכם לכל צרכיכם ות"ק הא כתיב לכם אמר לך ההוא *לכם ולא לנכרים ואידך נמי הא כתיב הוא אמר לך כתיב הוא וכתיב לכם ולא קשיא "כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט אמר רב יהודה אמר שמואל "שפוד שנרצף אסור להקנו ביו"ט פשיטא 'לא צריכא דאע"ג דמפשיט בריה ואמר רב יהודה אמר שמואל 'שפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו ביו"ט (ג) רב (א) אדא בר אהבה אמר רב מלביו 'שוכטו ומניחו בקרן זוית אמר רב חייא בר אשי אמר רב הונא והוא שיש עליו בזית בשר רבינא אמר "אף על פי שאין עליו בשר מותר לטלטלו מירי דהוה *אקוץ ברשות הרבים *אמר רב חיננא בריה דרב איקא שפוד שפחות וגומות רב מלביו בלורית אפר מקלה תבינה רב מלביא רב פפא אמר מתניתין ומתניתא רב מלביא שמעתתא רב מלביו וסימניך מתניתין מלבתא מאי ביניידו איכא ביניייהו שפחות : **מתני'** לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר אבל שוחט ומחלק ביניהם : **גמ'** היכי עביד כי הא דבמורא

מסורת

מעבר לסכינא אפומא דדקולא ואמרי ליה לחדדה קא עביד מר או להעביר שמנוניתה ואמר לי להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד וקסבר הלכה ואין מודין בן ואיבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביום טוב רב מרי בריה דרב ביזנא שרי ורבנן אסרי ורב יוסף אמר 'תלמיד חכם רואה לעצמו ומשאילה לאחרים ואמר רב וסף "סכין שעמדה מותר לחדדה ביום טוב 'והני מילי דפסקא אגב דוחקא. אבל אם מילי דפסקא אגב דוחקא. אבל אם איכא מותכת כלל אמור לחדדה דנרמא יתירא הוא: אחד סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרצם. ב"ש מתמוי"ל בגמ"ר ואחד גריפת תנור. שנפל לתוכו מן הכיר אבל לא היה יודע מבעוד יום: באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן. נבנעבו בדבר זה לתמלוקתן שמתמלוקתן אנו יכולים ללמוד שלא אלו ממכשירי אוכל נפש: שפוד שנרצף. נמצר שדרכו עליו ונעקם אבל לא נשבר: אסור לתקנו ביו"ט. שהרי יכול להשתמש בו כמו שהוא ונרמא דלא נרך הוא: ואע"ג דמפשיט בידיה. שמתפשט בידים ואינו נרך להכות עליו בפטיש: שפוד שצלו בו. כגון ביו"ע: אסור לטלטלו. מיד לאחר שצלה אבל אבל לפי שמתאם ומוקצה וכבר נעשה טרף ביו"ע: שוכטו ומניחו בקרן זוית. שיטמנו מלפניו מהר כגרירה ונעלמו מן הלב עד שיעבירו מלפניו לקרן זוית אבל לא נעלמו גמור: שרי לטלטולי. נעלמו גמור ולפלגו שלא יזוקו בו אנשי גמור ולפלגו שלא יזוקו בו אנשי רימה: מידי דהוה אקרן ברה"ר. דאמר בפרק כירה שהפיקוה (שבת דף מב.) דמותר להוליכה מחוץ לתחום מד' אמות עד שמלקנה לגמי ר"ל כלי שלא מזיק: שפוד שפחות וגומות רב מלביו. אלו שלא הלכות רב מלביו אמרן ולא רב מלביא אפי' שמטמאין דומין זה לזה ויש שמטמאין שמטמא אפר מקלה תבינה רב מלביא שמעתתא רב מלביו וסימניך מתניתין מלבתא מאי ביניידו איכא ביניייהו שפחות : **מתני'** לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר אבל שוחט ומחלק ביניהם : **גמ'** היכי עביד כי הא דבמורא

לעבור רש"י אשפרינטי"ר [אישפרינטי"ר]. להקהות את החדד של (כלי). לקנן לגו:

[מגילה ז: ד"ה]

[שם ע"ב]

[שם: מוסס מ. ב"ק קב: מסת יב.]

[שבת מב:]

מכות כח. כתובות סב: ע"ז כם. נדה נב.

[דף עז:]

[מעשה פה:]

[דף עז.]

[דף מו.]

[לה:]

*) [מה נב]

מוסרה דלא נגרע מלבוא הוא. [ל] נס' וכמי מילי דפסקא כלל ' והיינם הוא ממקו : (ב) שם אמר רב מלביו אמר רב אחא בר אמנא בטמנו ' ל"ב שם אמר רב מלביו - ל"ב ס"ם הוא ונ"ל בטיקר רב מלביו אמר רב אחא בר אמנא בלבד ' ל"ב שבת שפחות ומו' נחלב הוא ולא ממטמא [ג] תוס' ל"ם בריבסה ומו' ס"ר משום מחלוקת :

דבד השוה לכל נפש כדמוכח הכא, ובמקומו יתבאר בעז"ה. ע"כ.

רשב"א (י) וז"ל הרשב"א, וקי"ל[61] דמתוך דאמרינן ובלבד שיהא בו צורך היום (קצת) כגון קטן ולולב שיהא בהן צורך היום, קטן למולו, או לטיילו בשוק שיש בו צורך לשמחת היום, וס"ת לקרות בו ולולב ליטלו, ולא צורך מצוה דוקא אלא כל שיש בו צורך היום, דאם לא כן כי מקשה ליה רב פפי אי הכי מותר לעשות מוגמר לימא ליה הותרה שלא לצורך אכילה [והוא] שיש בו צורך מצוה קאמרינן, וכדאיתא נמי בהדיא בפ"ק דביצה[62] אבל הוצאה לצורך חול אסורה ולא אמרינן בה מתוך, דגרסינן בפרק אלו עוברין[63] האופה מי"ט לחול רב חסדא אמר לוקה ורבה אמר אינו לוקה, ואפילו רבה דאמר אינו לוקה אינו מטעם דאמרינן הואיל והותרה אפייה לצורך הותרה שלא לצורך, אלא משום דאמרינן הואיל ומקלעי ליה אורחים ומילקא הוא דלא לקי, הא איסורא איכא לכולי עלמא, ולא אמרינן הואיל והותרה אפייה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ולצורך חול. ובפרק קמא דביצה נכתוב אותה באדוכה[64] בסייעתא דשמיא. ע"כ.

שיטה ישנה (יא) וז"ל שיטה ישנה, א"ל רב פפי כו' מאי דעתיך מתוך שהותרה חבורה כו'. כלומר[65] כל אותן מלאכות שהותרו לצורך אכילה לא היו בכלל לא תעשה, והאי דכתב רחמנא אשר יאכל לכל נפש לסימנא בעלמא הוא דכתבוה, שכל המלאכות הצריכות לאכילה יהיו מותרות בי"ט ובלבד לצורכי ישראל אבל לא לצורכי עובדי כוכבים. אלא מעתה מותר לעשות מוגמר בי"ט להריח ולגמר בו את הכלים, דאי משום אולודי ריחא לית ביה, דהא בלא הבערה אית להו ריחא לסימנין ואוסופי הוא דקא מוסיף[66] ריחא ע"י האור, וקי"ל במסכת י"ט בפרק ב'[67] דאסור, אלא לאו ש"מ דלא אמרינן האי מתוך שלא התיר הכתוב אלא לצרכי אכילה בלבד, והאי דקא שרינא אנא אף בשבת משום דמקלקל בחבורה הוא וס"ל כר' יהודה בהאי, והאי דקא שרו ב"ה במסכת י"ט[68] להרציא את הקטן ואת הלולב והס"ת לר"ה, לאו משום מתוך אלא משום דאין עירוב והרצאה לי"ט[69] כדכתיב[70] אל תוציאו משא מבתיכם ביום השבת, והוא הדין דפליגי נמי באבנים אלא אורחא דמילתא נקט, ולהודיעך נמי כחו דב"ש כדאיתא התם[71]. א"ל עליך אמר קרא אך אשר יאכל וכו', לעולם אמרינן מתוך מיהו בדבר הדומה לאכילה שהיא צריכה ושוה לכל נפש כגון בעילה והוצאת ספר תורה ולולב וקטן שהן מצוה וצריכין כל ישראל לעשותן, אבל מוגמר אין צרכו שוה לכל נפש אלא למעונגים, והבערה ובישול דגיד הנשה נמי דבר הצריך לאכילת כל נפש הוא ואיסורא הוא דרכיב עליה, הילכך לא לקי עלה משום הבערה ובישול שלא לצורך.

מיהו האי[72] קושיא מתוך מנא לן ומנין לו להתיר, אלא מה שהתירו הכתוב כל שיש בו צורך אכילה ממש, ונראה מרכתיב לכם ומשמע לכל צרכיכם. ונראה כמו כן דמאן דשרי בעילה בי"ט משום מתוך לא שרי לה אלא א"כ אי אפשר לו לבעול מערב י"ט, כגון שלא הגיע זמנו לכנוס עד היום או שהיתה חולה או שפירסה נדה או שלא מצא צדכי חופה עד היום, אבל היכא דהוה אפשר ליה מעיקרא לא דלא עדיף ממכשירי אוכל נפש דממעטינן להו כשאפשר לעשותן מערב יום טוב מדכתיב הוא לבדו עכ"ל הראב"ד ז"ל.

וזה שכתב דלא שרינן מתוך אלא באי אפשר לא נהירא לרבינו יצ"ו, ובודאי מתוך שרינן בכל ענין ובלבד שיהא צורך מצוה או צורך היום. ועוד דכל הא מילתא הנאת הגוף היא בבעילה ובריח מוגמר[73] ודמיא לאכילה, ולא דייקינן בין אפשר ללא אפשר אלא במכשירין דוקא ע"כ.

(רב"א) והיה נראה[74] לפרש דה"ק מתוך שהותרה חבורה לצורך וכו', פי' כל שם שחיטה חדא היא, וכיון שהותרה שחיטה לצורך אוכל נפש הרי לא היתה שחיטה בכלל לא תעשה כל מלאכה ומעתה כל שחיטה מותרת, והיינו דשחיטת עולת נדבה שרי לכ"ע, אבל מין חבורה אחרת הרי היא עדיין בכלל לא תעשה כל מלאכה, והכי קאמרינן מתוך שהותרה חבורה לצורך פי' החבורה העשויה לצורך אוכל כגון שחיטה, הותרה נמי החבורה שאינה עשויה לצורך אוכל כגון ההיא דבעילה, כיון דמ"מ הרי יש כאן צורך הנאת הגוף. ונמצא לפי זה דכל שחיטה הותרה אפילו שלא לצורך, כיון דעיקר שחיטה עשויה ורגילה לצורך אוכל נפש, ושאר חבורה לא הותרה כי אם לצורך הנאה. והיה נראה לדקדק כן

61 וכמ"ש התוס' הרא"ה וש"ה. 62 יב, א. 63 פסחים מו, ב. 64 שם בד"ה אלא. 65 מההמשך משמע שכל קטע זה הביא השיטה ישנה מהראב"ד. 66 ביצה כג, א. 67 עיי"ש. 68 יב, א. 69 וכמ"ש בתוס' בד"ה מתוך וברשב"א בתירוץ אחד, ועיין ברשב"א ובריטב"א עוד תירוץ ומדברי השיטה להלן משמע שבגירסתו בתוס' הוה גם בתוס' תירוץ שני וכהגך ראשונים, וכ"ה אמנם לפנינו בתוס' הרשב"א משאנץ. 70 ירמיה יז, כב. 71 שם. 72 צ"ל הא קשיא. 73 צ"ב בכחנתו דהרי בזה מסקינן דאסור, ואולי כוונתו לדעת המקשן וכמ"ש לעיל שיטתו. 74 לא נתברר לי אם המשך הדברים הוא גם בשם שיטה ישנה, או שמכאן ואילך הם דברי הרב אשכנזי.

ונדבות, ואע"ג דלית ליה אוכלין מרובין אמרינן הואיל ומקלעי ליה אורחים חזיין לשלמי שמחה. ואפילו לר' יוחנן דאמר בחגיגה [ז, א] כיון שגמר אינו חוזר ומקריב, היינו בשלמי חגיגה אבל שלמי שמחה יכול להקריב כמו שירצה. אלא דקשה ביו"ט של ראש השנה דליכא שלמי שמחה אמאי פטור בשלמי נדבה לב"ש, לכך נראה כדפרישית וצ"ע ודוק.

אלא דלפי זה לא אתי שפיר הא דכתבו התוספות לעיל דמצי לאוקמי כר"ע, דודאי לא אתיא כר"ע, דנהי דלית ליה מתוך, מ"מ ודאי סבר כב"ה בהא דעולת ראיה קריבה ביו"ט ודריש לה' כל דלה', ואם כן צרכי גבוה מותרים כמו אוכל נפש, ועדיפא מיניה דאיכא ק"ו ואפילו חלבי שבת קריבים ביו"ט, אלא הא דנדרים ונדבות אין קריבין היינו מגזירת הכתוב מדיוקא [שבת כד, ב] דעולת שבת בשבתו ולא עולת חול ביו"ט, ואם כן הו"ל לאו הבא מכלל עשה ואין לוקין עליו, לא שנא עולת נדבה לא שנא שלמי נדבה, ודוקא לב"ש הוא דלוקה דצרכי גבוה לא אשתרי כלל, וקאי עלייהו בלאו דלא תעשה כל מלאכה ודו"ק היטב:

גמרא דאי ב"ה הא אמרינן מתוך וכו'. לפי שזה הענין הוא כללָ גדול בדיני יו"ט ראוי להאריך בו, ותחלה ראוי לבאר הא דאמרו רבנן מתוך שהותרה מנא ליה והיכא רמיזא באורייתא, כבר כתב מורי זקני בספר מגיני שלמה דנפקא להו מדכתיב אך אשר יעשה לכל נפש, ואם כן פשטא דקרא הכי הוא דאותן המלאכות דשייכי באוכל נפש הוא לבדו יעשה לכם והותרו לגמרי[166]. ולכאורה יש להקשות אהא דמשמע בשמעתין בפשיטות דכל המלאכות שהותרו לצורך אמרינן מתוך, וכן משמע בפדק קמא דכתובות [ז, א], ואם כן תקשי למאי דקיימא לן הלכה כרבי יהודא דמכשירי אוכל נפש נמי מותרין דהכי מסקינן לקמן פרק אין צדין [כח, ב], וא"כ אין לך מלאכה שאסורה מן התורה רכולהו שייכי במכשירי אוכל נפש, כדאמרינן [שם] שפוד שנרצף וגריפת תנור דהוי בונה וסותר, וכן כל המלאכות לבד מזריעה[167] דוק ותמצא, ואם כן אי בהני נמי אמרינן מתוך, לא תעשה כל מלאכה מאי עבדית ליה, אלא על כרחך דלא אמרינן מתוך, אלא שיש ליישב דשאני מכשירין כיון דלר"י גופא [שם] מצינו שחילק הכתוב, שלא התיר אלא כשאין אפשר לעשותן מעיו"ט, כדדרש מקראי דכתיב הוא לבדו וכתיב לכם וכו', אם כן פשיטא דקל וחומר שאין לומר בהם מתוך, אבל במלאכות השייכים באוכל נפש ממש, רמדאורייתא שריא אף באפשר מעיו"ט, אמרינן שפיר מתוך[168].

ובזה נתיישב לי היטב לשון הרמב"ם שכתב פ"א מהל' יו"ט [הלכה ד] שכל המלאכות שעשה אותן שלא לצורך אכילה חייב חוץ מהוצאה והבערה שמתוך שהותרה לצורך וכו', וכן כתב הטור או"ח סימן תצ"ה, והקשה שם הב"ח דמסוגיא דשמעתין משמע דבכל המלאכות שייך מתוך וכן בפ"ק דכתובות, באמת לא קשיא מידי שכבר כתב הרב המגיד לפרש דבריו דמה שכתב שכל המלאכות שעשה שלא לצורך אכילה חייב, כוונתו על אותן המלאכות דלא שייכי לצורך אכילה ממש ובהני חייב, חוץ מהוצאה והבערה דאע"ג דלאו אוכל נפש הוא ממש אלא דברים הצריכים לאוכל נפש, אפ"ה שרי ואמרינן מתוך וכמו שכתב הרב המגיד הטעם בזה ע"ש. אלא דהוי קשיא לי דלשון הרמב"ם לא משמע כן, דממה שכתב אם עשה אותן שלא לצורך אכילה חייב, משמע דשלא לצורך אעשייה קאי דזה העושה עשאה שלא לצורך אכילה, מכלל דשייך מיהא באותה מלאכה גופא לצורך אכילה, ואפ"ה מחייב שלא לצורך, דאם לא כן לא הוה ליה לסתום אלא לפרש, כמו שפירש בסוף הדין עצמו כגון בנין ואורג וכותב וכו'.

אמנם למאי דפרישית אתי שפיר דודאי בכל המלאכות דזימנין דלא מחייב כגון שעושה לצורך מכשירי אוכל נפש, אבל אם עשה אותן המלאכות שלא לצורך חייב מלקות כמו שכתבתי רבמכשירין לא אמרינן מתוך, וע"ז כתב שפיר חוץ מהוצאה והבערה, פירש דאע"ג דכמכשירי אוכל נפש דמי אפ"ה אמרינן מתוך כמו שכתב הרב המגיד ז"ל, אבל באוכל נפש ממש לעולם הרמב"ם גופא מודה דבכל המלאכות השייכים בגוף האוכל הותרו לגמרי אף שלא לצורך, כן נראה לי נכון מאד בישוב לשון הרמב"ם ודוק. ואין להקשות אם

שתיה, אבל לצורך רחיצה אע"ג דראויין לשתיה אסרי ב"ש דהא לית להו מתוך עכ"ל. וברשב"א שם הוסיף וכ"ש רלית להו הואיל. וצ"ב דברי רבינו דכתב דאית להו הואיל, אמנם בגליון הש"ס שם הקשה דבפסחים [מז, ב] משמע דאית להו הואיל, דמקשה הגמ' מברייתא דמבשל גרי [דמייתי הגמ' לקמן] ואי אמרינן הואיל אהבערה לא מחייב, והרי הגמ' בסוגיא דידן מוקמי לה דלית ליה מתוך, ואע"פ כן פרכינן לימא הואיל, הרי דלא תלי זה בזה. ועיין תוס' שם [ד"ה אהעברה]. ועיין באריכות בחידושי הגרעק"א בהמשך הסוגיא. **166.** במנחת שלמה הוסיף לבאר דלא מסתבר דהתורה התירה מלאכה האסורה בדרך דחיה רק לצורך אוכל נפש, דאטו רצון האכילה מתיר מלאכה, ובפרט דהא שרי באוכל נפש גם בדאפשר מאתמול, וגם הרי לא כתיב בהדיא לצורך אכילה אלא אך אשר יאכל לכל נפש וכו'. ועי' מלאכת יו"ט (להר"ה סוקולבסקי) אות ג ואילך. **167.** במנחת שלמה כתב דאף בזריעה משכחת לה, באופן שאמר לו אחד שאם יזרע יתן לו אוכל, ואי משום דאין זה מלאכה בגוף המאכל, הרי גם בכותב וארוג כך הוא כמו שכתב הרב המגיד [פ"א מהלכות יו"ט ה"ד]. **168.** הפרי מגדים בפתיחה להלכות יו"ט [חלק א פרק א אות יג] כתב דלא כרבינו, וס"ל דלר' יהודה אה"נ לא יצויר בכל מלאכות יו"ט שלוקה, ומיהו לא תעשה כל מלאכה, או באפשר לעשותו מעיו"ט, או שאין בו צורך היום כלל לתוס' דסבירי דלא אמרינן מתוך אלא בצורך קצת, ובלא זה לוקה עליה, או דסבר רלא אמרינן מתוך אלא בהבערה והוצאה ובהם אה"נ לא שייך שילקה, אבל בשאר מלאכות לא אמרינן מתוך ולוקה עליהם, וכדעת הפרי חדש [סימן

כן לפי זה דהוצאה והבערה גריעי מאוכל נפש גמור, אם כן מאי מייתי בשמעתין מדב"ש, דלמא ב"ש גופא לא סברי דלא אמרינן מתוך אלא בהוצאה והבערה, אבל בשחיטה שהיא באוכל נפש ממש אפילו (הכי) ב"ש מודה, הא ליתא דב"ש ודאי לא שני ליה, דאם לא כן מתניתין דהשוחט עולת נדבה לוקה אמאן תרמייה, דכב"ה ודאי לא אתיא כיון דאפילו בהוצאה אית ליה מתוך כ"ש בשוחט דהוי בכלל אוכל נפש ממש, אלא על כרחך דכב"ש אתיא, ובעל כרחך לא שני ליה רבכל המלאכות לא אמרינן מתוך.

אלא דאכתי יש להקשות כיון דמוכח ממה שכתבנו דבמלאכות השייכים באוכל נפש הרמב"ם סובר דאמרינן מתוך, אם כן למה כתב [פ"א מהלכות יו"ט הי"ד] דבונה ביו"ט חייב מלקות[169], ואמאי, הא שייך בנין באוכל נפש במגבן, וכמו שכתב הרמב"ם להדיא בהלכות שבת [פ"י הי"ג] דמגבן חייב משום בונה, וא"כ לימא מתוך שהותר בנין לצורך. וגם קושיא זו הקשה הב"ח והניחה בצ"ע, ואע"ג דקיימא לן דאסור לגבן ביו"ט וכ"כ הרמב"ם [פ"ג מהלכות יו"ט הי"ב], היינו מדרבנן כיון דאפשר מאתמול, כמו שאסרו כל המלאכות אפילו באוכל נפש גמור היכא דאפשר מאתמול, אבל מדאורייתא שרי[170] ואם כן לימא מתוך. ובתחלת העיון היה נ"ל דדעת הרמב"ם דבכהאי גוונא לא שייך לומר מתוך, אלא דוקא אותה מלאכה גופא דשייך באוכל נפש מותר לו לעשות אותה מלאכה גופא אף שלא לצורך, כגון שחיטה ואפייה וכדומה שמותר לשחוט ולאפות אף. שלא לצורך, מה שאין כן בבונה בנין שאינו מין אוכל נפש לא שייך מתוך. וסוגיא דכתובות [ז, א] יש ליישב דביאה כאוכל נפש דמי:

אבל קשיא ליה מסוגיא רשמעתין לפי שיטת הרמב"ם ז"ל שכתב בהלכות שבת [פ"ח ה"ז] דחובל שייך משום מפרק, וא"כ לפי זה שייך בשחיטה שני מיני איסורין אחד משום נטילת נשמה ואחר משום מפרק, והא דלא מחייבינן שוחט משום מפרק, כדמוכח בחולין [מ, א] דאמרינן השוחט חטאת בחוץ בשבת לע"א חייב שלשה חטאות ולא קתני ארבע, היינו משום דחובל גופא לא מחייב משום מפרק אלא כשצריך לדם ליתן לכלבו, דאם לא כן הוה מקלקל. וא"כ בשוחט נהי דלענין נטילת נשמה מקרי מתקן שמוציאו מידי אבר מן החי, אבל לענין איסור מפרק דהיינו הוצאת הדם, ודאי לא שייך בשוחט דהוה ליה מקלקל ומלאכה שאינה צריכה לגופא שאינה צריכה לדם, מה שאין כן בשחיטת קדשים ודאי צריך הוא לדם זריקה, וא"כ דלמא ב"ה מודה דלוקה (ואע"ג שהרמב"ם פוסק [פ"א מהלכות שבת ה"ז] דמלאכה שא"צ לגופא חייב מ"מ מצינו לאוקמי הך ברייתא דעולת נדבה כב"ה אליבא דר"ש)[171] דלענין איסור מפרק לא שייך מתוך שלא הותרה כלל לצורך, דהא מפרק תולדה דדש היא והדישה גופא לא הותרה לצורך כדאיתא בירושלמי [פ"א הלכה י].

מיהו בהא מצינו למימר דהא דממעטינן בירושלמי מלאכת אוכל נפש קודם לישה, היינו מדרבנן וקדא אסמכתא בעלמא היא כשיטת רוב הפוסקים, ולהפוסקים נמי דהוי מדאורייתא, יש לומר דאינהו סברי דהא דחולב חייב משום מפרק היינו משום תולדה דדש, ואם כן מצינו רישה שהותרה ביו"ט, דהא לכו"ע מותר לחלוב ביו"ט דלא שייך כה"ג מיעוטא דקודם טחינה אבל מ"מ קשיא דלפי הסברא שכתבנו דלא שייך מתוך אלא במין אוכל נפש עצמו באותו דבר שהותר לצורך, וא"כ לעולם אימא לך דשחיטת קדשים אסורה ביו"ט משום מפרק, כיון שאין זו המלאכה במין אוכל נפש, דהא לא מצינו שהותר בשום ענין דישת הדם, וגם בזה יש לדחוק דכה"ג כיון דדם מיקרי מין אוכל נפש דמשקה הוא אלא איסודא הוא דרביע עלה, א"כ שייך שפיר לומר כה"ג מתוך, כיון דמצינו שהותרה הדישה באוכל נפש כדכתיבנא, אלא דכל זה דוחק. לכך נראה דלעולם אמרינן מתוך אפילו היכא שלא הותרה באותו ענין עצמו, ואפ"ה לא תקשי ממה שכתב הרמב"ם דבונה ביו"ט חייב, ולא אמרינן דפטור משום מתוך שהותר במגבן. דנראה לענ"ד דהא דאמרינן מגבן חייב משום בונה, היינו דוקא במגבן לאוצר לייבש להצניע לימים רבים[172], דבכהאי גוונא מכוון לעשותן כמו בנין למען יעמדו ימים רבים, מה שאין כן עשיית גבינות שהותר ביו"ט על כרחך היינו לאכול לאלתר, וא"כ בכהאי גוונא לא שייך ביה בנין כלל, ולא גרע מבונה על מנת לסתור דפטור, וא"כ לפי זה לא מצינו שהותר בנין לצורך. ולדעתי ברור הוא לחלק

תצ"ה]. 169. עיין תוס' שבת [צה, א ד"ה והרוצה] דהקשו כן, דגימא מתוך שהותר בנין במגבן הותר נמי שלא לצורך לבנות ביתו, ותירצו דאסור מדרבנן דהה עוברא רחול כי היכי דאסורין טחינה והרקדה ביו"ט עכ"ל. ודלא כהרמב"ם דכתב דלוקה. 170. תוס' במגילה [ז, ב ד"ה כאן] הביאו הברייתא בשבת [שם] דכתבו דמגבן לוקה ביו"ט, ומשמע שם שס"ל כפשוטו שאסור מן התורה. אמנם בתוס' בשבת [שם] כתבו דהה דרבנן, וכן פירש הרי"ן לקמן ברש"י אין צדין, דהברייתא לא קאי אמגבן וכדברי רבינו. 171. במנחת חינוך [מוסך השבת מלאכת דש אות ד] הקשה, דהרמב"ם עצמו [פ"ד מהלכות שגגות ה"א] כתב דחייב שלש חטאות, ולשיטתו דפסק כר"י אמאי לא חייב ארבע, והביא קושית הפמ"ג בפתיחה כוללת [הלכות שבת ד"ה וראיתי] דהקשה הוא בשוחט לעבודה זרה, לדעתו של שוחט הוא צריך לדם, וא"כ יתחייב ארבע חטאות, ותירץ המנחת חינוך דאפשר דהרמב"ם מילתא פסיקא נקט דחייב ג' עכ"פ, ואפילו בשחיטה יבשותא דלא יצא דם, או שיצא פחות מגרוגרת דעכ"פ ג' חייב, ואה"נ אם יצא דם כשיעור גרוגרת חייב ארבע. 172. הרשב"א בעבורת הקודש ריש בית מועד, כלל את מגבן בתוך המלאכות האסורות מן התורה, כיון שנעשות לימים רבים. ולפי דברי רבינו אפשר דאף הרשב"א מודה היכא דעושה לאכול באותו היום שמותר, אמנם מדבריו נראה דבכל גוונא אסור כיון שדרך אותה מלאכה לימים רבים בכל גוונא אסור, אלא דלפי"ז לא קשיא כלל קושית רבינו.

בכך אלא שלא מצאתי לשום פוסק או איזה מפרש שמחלק בכך ועדיין צריך לי עיון ורו"ק היטב ועיין בקונטרס אחרון[173]:

בגמרא מתקיף לה רבה וכו' דלמא בעירוב והוצאה וכו' כדכתיב ולא תוציאו וכו'. בלא קרא דירמיה נמי הוי מצי לאקשויי דלמא דוקא לענין הוצאה פליגי, דבשבת נמי לאו בכלל לא תעשה כל מלאכה הוא, דהא מקרא [שמות לו, ו] רויעבירו קול במחנה ילפינן ועל כרחך משום דלאו מלאכה הוא, ומשום הכי ביו"ט שרי דלאו בכלל לא תעשה כל מלאכה, אלא לאלומי הקושיא מייתי מקרא דירמיה, ועוד דמהתם משמע דאפילו איסור דרבנן לית ביה, דירמיה היה מזהיר כן לאנשי ירושלים ואמר להם אל תשאו משא מבתיכם, ומשמע דאפילו מבתיהם לחוץ אסור להם, אע"ג דירושלים אין חייבין עליה משום רה"ר, אלא על כרחך דמשום איסור דרבנן רחצר שאינו מעורבת הזהירם, דבימי שלמה נתקן ערובי חצירות, ובהכי אתי שפיר נמי הא דמסיק לענין טלטול, משום דטלטול נמי בימי הנביאים נתקנה, כדאמרינן פרק כל הכלים [קכג, ב] דבימי נחמיה בן חכליה גזרו איסור טלטול אף בכלים שמלאכתן להיתר ע"ש, אלמא דאיסור טלטול תקנה קדמונית היתה, וכמדומה לי שראיתי ששלמה תיקנה. ובזה נתיישב הלשון עירוב והוצאה וק"ל. מיהו למאי דמסיק דהוצאה ביו"ט נמי בכלל מלאכה היא, היינו כמו שכתבו התוספות פרק הזורק [צו, ב ד"ה וממאי] מדכתיב אל יביאו עוד מלאכה והיינו מלאכת הוצאה ע"ש:

בתוספות בד"ה דלמא בעירוב וכו' וקשה מאי צריך עירוב וכו'. נראה דלשיטת רש"י קשיא להו, דכיון דמשמע מפירושו דלקושטא דמלתא אין איסור הוצאה כלל מדאורייתא אפילו לרה"ר, א"כ אמאי תקנו ערובי חצירות. ובאמת כתבו כל הפוסקים שאין צריך עירוב כלל ביו"ט, וכ"כ הרי"ף [ו, א מדפי הרי"ף], ואפשר שזה היתה גם כן סברת התוספות ומשום הכי קשיא להו[174]:

בפירש"י בד"ה ליפלנו באבנים כו' ומה שלא גזרו בו' אף על אוכלין וכלים כו' עכ"ל. פירוש דלכאורה הוי קשיא ליה מאי קס"ד דלא גזרו על טלטול אלא משום הוצאה, א"כ למה לא גזרו כמו כן על אוכלין וכלים, דנהי דביו"ט איכא למימר כיון שהן צורך היום אמרינן ביה מתוך ואפילו מדרבנן לא גזרו, אלא דאכתי בשבת דלא שייך מתוך למה לא אסרו טלטול דאוכלין וכלים משום הוצאה, על זה כתב ראין גחורין על הציבור כן נ"ל:

בתוספות בד"ה ה"ג רש"י אלא מעתה וכו' ולא רצה לגרום וכו' דא"כ חוי מסיק דחייב ורש"י קים ליה עכ"ל. ויש לדקדק דאכתי אמאי מחק כל הגירסא, דלא הוה ליה למחוק אלא תיבות דלא מחייב, והוה ליה למיגרס אלא מעתה הוציא אבנים ה"נ דשרי, ונראה דזה פשיטא ליה לרש"י דאף שאין איסור הוצאה כלל מדאורייתא, אפ"ה יש לאסור להוציא אבנים לר"ה דמיחזי כעובדא דחול, לכך הוצרך לפרש לענין טלטול וק"ל:

בא"ד וקשה הדא דאמרינן בפסחים עכ"ל. עיין בראב"ש [סימן יח] שהוסיף להקשות על שיטת רש"י[175], ומורי זקני בספר מגיני שלמה האריך ליישב שיטת רש"י. ובאמת שאף הרמב"ם [פ"א מהלכות שבת ה"ד] כתב כשיטת רש"י. אמנם לענ"ד אי אפשר לפרש דבריהם ככתבן, דהא דאמרינן מתוך היינו דשרי לגמרי בכל ענין שלא לצורך, והאיך אפשר לומר כן דהא בכתובות אמרינן להדיא [כתובות ז, א] דהא דאסור מוגמר ביו"ט היינו משום דכתיב אוכל נפש רבר השוה לכל נפש. נמצא דאף לרש"י אפילו בהוצאה והבערה מיהא משכחת דאסור מדאורייתא בדבר שאינו שוה לכל נפש, וכיון דרש"י מורה בזה תו לא קשיא ממה שהקשה הרא"ש משריפת קדשים, דנראה דהיינו נמי דבר שאינו שוה לכל נפש, וכן מילה שלא בזמנה [שבת קלב, ב], ונדרים ונדבות, וכן מה שהקשה מורי זקני מלכם ולא לעכו"ם ולא לכלבים [לקמן כא, ב]. נראה שזה נמי דבר שאינו שוה לכל נפש. אלא דנראה מזה רכיון דאף רבר שהוא לצורך אסור במה שאינו שוה לכל נפש, כל שכן שיש לאסור בשלא לצורך לגמרי, דכל שעושה שלא לצורך פשיטא שאין דבר זה שוה לכל נפש לעשות שלא לצורך, ותדע רהכי הוא דאם לא כן תקשה למאי דקיימא לן כרבי יהודא דמכשירי אוכל נפש דוחה יו"ט כדאמרינן לקמן [כח, ב] הלכה ואין מורין כן, א"כ האיך אפשר לומר מתוך שהותרה להתיר לגמרי, א"כ בכל המלאכות י"ל מתוך שהותרו לצורך מכשירין והותרו שלא לצורך, וא"כ עקדת מה שכתוב בתורה לא תעשה כל מלאכה, שכל המלאכות שייכין במכשירין אף לכרות עצים לעשות פחמין ולעשות ברזל וכן כל המלאכות, דוק ותמצא לבר מזורע. ואף שיש ליישב

173. בחיי אדם [כלל פ בנשמת אדם א] כתב דאה"נ מותר לגבן דהיינו לעשות הגבינה, אבל לעשות אח"כ הצורה כגון מרובע או עגול אסור, וחייב משום בונה דזה אינו צורך אוכל נפש, שבך הוא ראוי לאבילה עם צורה ובלא צורה, וא"כ לא שייך לומר מתוך על בנין לבנות בית, דזה דומה לבנין של צורה במגבן שחייב עליו. [ועיין עוד מה שכתב בכלל צג בנשמת אדם א]. 174. עיין בר"ן שהביא דעת הרשב"א דבתב במו שכתבו רנס' בסוף הדיבור, דצריך עירוב כדי שיוכל להוציא דברים שאינם צורך יו"ט כלל, ובדעת הרי"ף ביאר שכיון שרוב ההוצאות אין צריכות עירוב אף במיעוטן לא הזקיקו לערב ושריין בלא עירוב וכו' עכ"ל. ובראה סבר כרנס' דמהני לשלא לצורך אלא דכתב דאין עושין כן לכתחילה, דאינו בדין שיעשה עירוב לטלטול שלא לצורך. 175. הרא"ש הקשה אמאי אסור שריפת קדשים ביו"ט [שבת כג, ב] ואמאי אסור מוגמר לפי שאינו שוה לכל נפש [כתובות ז, א], ולא אמרינן מתוך, כקושית רבינו.

ספר יראים - רבנו הרא"ם מאיץ ז"ל
סדר ליראים - הראשון רבי אברהם וואלקין נדפס אודליק פינסק-קארלין

בתום' מגילה ד"ז ונס באוכל נפש אם אפשר לעשות מעיו"ט מסור לעשות ביו"ט, מיהו בתוס' גילה ד"ג ודכ"ח כתבו דבאוכל נפש אין חילוק ואפי' אומן שאפשר לעשותן מעיו"ט מי שרי לעשותן ביו"ט:

יא) **והטעם** דכתיב אשר יאכל כו' כ"מ שגא' יאכל בין איסור אכילה. יש לכאן למה הוצרך רביט לפרש טעם לקרא זה דלמון אכילה ממש בין אכילה בין הנאה וכמ"ש בפסוק דכ"ב דבין לחזקי' בין לר' אבהו כ"מ שגא' יאכל בין איסור אכילה בין הנאה ממש ואפ"ג דחזקי' ור' אבהו הכי דכ"מ שגא' בכאיסור אמרו אלא דכ"מ שגא' מלאכה אשר לא יאכל לכל נפש שומע נמי אפי' נפש בהמתו במשמע בענין דכתיב מכה נפש בהמה ישלמנה ת"ל לכם לכם ולא לגוים לכם ולא לכלבים דברי ריוה"ג ד"ע אומר אפי' נפש בהמה במשמע כענין שנאמר ומכה נפש בהמה א"כ מה ת"ל לכם לכם ולא לגוים. מה ראית כו'. ראיתי ע"י שינוי שרי דהא מלה אפשר לעשותו מעי"ט ולהכינו דהא כל הקדרות צריכות מלח והו"ל לאסוקי אדעתי' ואינה מפיגה טעמא ושרי לדוכה בשינוי דתנן והמלח במדוך של עץ. למדנו שכל מלאכת או"נ הותרה ע"י שינוי. ותניא בביצה פ"ב לכל נפש שומע נמי אפי' נפש בהמתו במשמע בענין דכתיב מכה נפש בהמה ישלמנה ת"ל לכם לכם ולא לגוים לכם ולא לכלבים דברי ריוה"ג ד"ע אומר אפי' נפש בהמה במשמע כענין שנאמר ומכה נפש בהמה א"כ מה ת"ל לכם לכם ולא לגוים. מה ראית כו'. וראיתי

בתשובת רה"ג ז"ל שהלכה כר' יוסי וראיה לדבריו דב"ה קיימי כוותי' דאמרי' בהוא פרקא גופי' א"ל ב"ה והלא כבר נאמר לד' כל דלה'. א"כ מה ת"ל לכם לכם ולא לגוים לכם ולא לכלבים הלכך אסור להביא בי"ט דרך רה"ר כל מאכל בהמה. ולאו דוקא אוכל נפש התיר הכתוב אלא כל הנאת הנפש כדתנן בפ"ב דביצה ב"ש אומר לא יחם אדם חמין לרגליו אא"כ היו ראוים לשתיה וב"ה מתירין והלכה כב"ה. יא) והטעם דכתיב אשר יאכל ואמרי' בפ' כל שעה בין לחזקי' בין לר' אבהו כ"מ שגא' יאכל בין איסור אכילה בין איסור הנאה משמע ודוקא הנאה השוה לכל נפש אבל שאינה שוה לכל נפש אסורה דתנן בפ' י"ט ג' דברים ראב"ע מתיר וחכמים אוסרין מניחין את המוגמר בי"ט וחכמים אוסרים וא"ר אסי מחלוקת להריח אבל לגמר ד"ה אסור וטעמא שאין גימור כלים צריך אלא לחולים. ורחיצת כל גופו בחמין אסירא מה"ט דאינה שוה לכל נפש והיינו דתנן בפ' המביא אין עושין פחמין ואקשי' פשיטא תני ר' חייא לא נצרכה אלא לאוליירין בו ביום ובו ביום מי שרי פי' מי שרי לרחוץ והלא אינה שוה לכל נפש ומתרצי' להזיע וקודם גזירה. ומלאכת מצוה. מתוך שהיא הנאת נשמה מותרת כדתנן בפ"ק דביצה ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא הלולב ולא את ס"ת לר"ה וב"ה מתירין. פי' קטן למולו ולולב לנענע בו וס"ת לקרות בו ואסיקנא טעמא דב"ה מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה גמי שלא לצורך הנאת הגוף אך שיהי' הנאה וצורך הנשמה פי' מתוך כו'. יב) מתוך אותו מקרא עצמו שאתה למד היתר הנאת הגוף אתה למד היתר הנאת נשמה. וטעמא דאך אשר יאכל לכל נפש כתיב פי' יהנה לכל נפש כמו שפירשנו למעלה בסמוך. והנשמה בלא הגוף נקראת נפש כדכתיב שובי נפשי למנוחיכי וכתיב והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים. ואע"ג דאמר עולא בפ"ב דביצה לדברי הכל נדרים ונדבות אין קרבין בי"ט ואסיקנא תנאי היא ולא קי"ל כוותי' ושריפת קדשים ומילה עולות החול דאסרי' בי"ט בפ' ב"מ ומקראי דרשי' להו התם ללמד על עצמן לבד באו ואין למדין מהן במקום אחר דהו"ל מילה שלא בזמנה ושרפת קדשים ועולת חול בי"ט ג' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין ואפי' למ"ד מלמדין שנים מלמדין שלשה אין מלמדין כדאמרי' בפ"ק בקדושין ההיא דשבת פירושא דאביי ורבא ולא פליגי אדתנא דבי חזקי' אלא כל חד וחד דריש מקרא דאיכא מצוה דלא דחיא י"ט והו"ל ג' כתובים הבאים כאחד. ורב אשי דחלי טעמא דלא אתי עשה ודחי ל"ת אליבא דב"ש דלית להו מתוך הלכך אין לנו להתיר אלא מטעם דחיית עשה אבל אביי ורבא ותנא דבי חזקי' אליבא דב"ה דאית להו מתוך קאמרי' הלכך אע"ג דהוי י"ט עשה ול"ת ליכא למישרי מטעם מתוך לב"ה אי לאו דמעטינהו קרא בהדיא. והכי פי' התם במס' שבת רב אשי אמר שבתון עשה הוא וכו' פי' כל אותן דרשות שדרשו אביי ורבא ותדב"ח לא הוצרכו דמתני' דאסרה שרפת קדשים בי"ט דב"ש היא דל"ל מתוך. ואין לו היתר בשרפת קדשים ובשאר מילי בי"ט ומטעם דלית' עשה ולידחי ל"ת אין לנו להתיר דשכתון עשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וכו"ע מודו בהא דרב אשי די"ט עשה ול"ת אך רצו להעמיד המשנה כב"ה. ואע"ג דאיכא למישרי מטעם מתוך אתא קרא ומעטינהו והשתא א"ש דרבא גופי' אמר בפ"ק דביצה גבי כיסוי הדם דיו"ט הוי עשה ול"ת. ויש לתמוה קצת אחרי שמה שאין אנו למדין מהן משום דהו"ל ג' כתובים הבאים כאחד ולא משום פרכא מה ראה רבא למעט מלבדו מילה שלא בזמנה יותר משאר מצות. ולכל פירושי רבותינו ז"ל יש לשאול בזה ואי גרסי בגרסתינו ולא מילה שלא בזמנה הבאה בק"ו ב"ש שיש לתמוה אמאי לא מוקי מיעוטא במצוה דליכא קו"ח ומילה דאיכא ק"ו תדחה יו"ט ולא שמעתי ברור תירוץ נכון ללבי לכן לא כתבתיו וראיתי פי' בענין אחרים ולא ישרו ללבי בעניות דעתי. תולדות מלאכת יו"ט לאסור קבולת במחובר אפי' נמסרה לגוי מעיו"ט אפי' בביתו של גוי תוך התחום ובתלוש בביתו של ישראל כאשר הזכרנו למעלה ולהצריך שינוי באוכל נפש שאי"א לעשותן מעיו"ט ושלא להורות בוכשירין שאי"א לעשותן כגון סכין שנפגם כאשר פירשנו למעלה ותנן בפ' משילין כל שחייבין עליו משום רשות ומשום שבות ומשום מצוה בשבת חייבין עליו בי"ט אלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין ע"ג בהמה ולא שטין ע"פ המים ולא מטפחין ולא מספקין

ולא

יא) **אך** שיהי' להנאת הנשמה. פי' מתוך כו' מתוך אותו מקרא. הנה כל המפרשים נדחקו לפרש כוונת דמתוך שהומרה לפירושם פי' ל"ל כיון

כיון שהותרה לצורך הותרה גמי שלא לצורך אכל לשון מתוך לא שייך לפירושם עד שכא להורות פי' חדש כלומר מתוך תוכו מקרא מעמו כו' אמה למד ביאור הגאים נשמה ובדבריו המאירים יומרו כל הדוחקים שנדחקו הפוסקים ופרשים

כזה:

קיד ה) צוה הקב"ה לקצור עומר. בלשון זה כא להורות דלא רק הכלא קרבן העומר הוי מצוה אלא דקצירה נופא הוי גמי מצוה דמצוה שתהא קצירה לשמה וכדתנן במנחות דע"א מצוה העומר להביא מן הקמה לא מצא יביא מן הפומרים ופרש"י שתהא קצירה לשמה כדכתיב מהחל חרמש בקמה. לא מצא שכבר נקצר הכל פכ"ל. ומשמע מדבריהם דדוקא שכבר נקצר הכל אבל אם לא נקצר הכל שמלאו איזה שדה שלא נקצרה אפ"ש שמצא קצור קוצר דגמי קצירה לשמה. וכן מפורש ברש"י ר"פ ד"ש ומו"ק ד"ד ומכות ד"ח גבי יצא קציר העומר שפוא מצה ואע"פ שמצא קצור דגמי קצירה לשמה ע"ש:

כ) שתהא ספירה לכ"א. פי' שמצוה זו מוטלת על כאו"א שיספור לעצמו ולא שיסמוך מפי הש"ל, ולפ"ג

ולא מרקדין אלו הן משום רשות אין דנין ואין מקדשין ואין חולצין ואין מיבמין. אלו הן משום מצה לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומה ומעשרות בי"ט כל אלו בי"ט אמרו ק"ו בשבת ואין בין יו"ט לשבת אלא אר"נ לבד וטעמא דכולהו מפרש התם בגמ'. יש לשאול דאמרי הכא ק"ו בשבת ובפ"ק דביצה אמרי' רבי סתים לן תנא כר"ש דלית לי' מוקצה וביו"ט כר"י דאית לי' מוקצה וטעמא מפרש התם

י"ט דקיל ואתי לזלזולי בי' סתם לן תנא כר"י דמחמיר. יש לתרץ לא החמירו בי"ט אלא גבי מוקצה שהוא מטעם הוצאה כדאמרי' פ' כל הכלים אמו מוקצה לאו משום הוצאה הוא בתמיהא. וה"פ י"ט דקיל דענין הוצאה שאין לך מלאכה הורגלה ומצויה בי"ט כהוצאה הלכך הוצרכו להחמיר לענין הוצאה באיסורין התלויין בהוצאה שלא יבוא לידי הוצאת איסור. ומה היא הוצאת איסור הוצאה שלא לצורך אוכל נפש ושלא לצורך מצוה. למדנו שאסור להשתמש באילן ובבהמה בי"ט וטעמא דכל תשמיש בהמה ואילן רוכבין ועולין חשבי' לי'. ואסיקנא בפ' מי שהחשיך והלכתא צדדין אסורין צידי צדדין מותרין וכל פחות משלשה סמוך לקרקע יצא מתורת אילן ומותר להשתמש בו כדתנן בפ' כל הכלים זמורה שהיא קשורה בטפיח ממלאין הימנה בשבת ומוקמי' לה במחוברת באיבי' פחות משלשה ותנן גמי בפ' המוצא תפילין שרשיו גבוהין מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהם. וכל תולדות שאסרנו למעלה בשבת בין דאורייתא בין דרבנן אסורות בי"ט אך שלא יהיה אוכל נפש ולא מכשירי אר"נ. ואין חילוק האסור בשבת לאסור בי"ט אלא שזה זדונו בסקילה ושגגתו חטאת וי"ט זדונו בלאו ושגגתו פטור. וגזרו חכמים על חולו של מועד ואסרו בו כל מלאכה שיש בו טורח ואינו דבר האבד ואסמכוה אקרא דתניא במכלתין ומייתי לה בפ' אין דורשין את חג המצות תשמור לימד על חוש"מ שאסור בעשיית מלאכה דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר קו"ח ומה ראשון ושביעי שאין קדושה לפניהן ולאחריהן אסורין חוש"מ שיש קדושה לפניו ולאחריו אינו דין שיהא אסור ששת ימי בראשית יוכיחו כו'. תניא אידך כל מלאכת עבודה לא תעשו לימד על חוש"מ שאסור בעשיית מלאכה דברי ריוה"ג ר"ע אומר א"צ הרי הוא אומר אלה מועדי ה' מקראי קדש במה הכתוב מדבר אי בראשון הרי כבר אמור בשביעי הרי כבר אמור הרי אינו מדבר אלא בחוש"מ. תניא אידך ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת מה שביעי עצור. אף ששה ימים עצורין אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף ששה ימים עצורין בכל מלאכה ת"ל השביעי שביעי עצור בכל מלאכה ואין ששה ימים עצורין בכל מלאכה לא מסרו הכתוב אלא לחכמים איזו מלאכה אסורה ואיזו מלאכה מותרת כו'. כל אלו המקראות נראין לי שאסמכתא שכל איסור חוה"מ מדרבנן הוא כדאמרי' בפ"ק דמו"ק ובפ' מי שהפך בסופו. אבל איסור מלאכה דרבנן חוש"מ איסור מלאכה דאורייתא. נ"ל דה"פ אבל לית לי' עיקר דאורייתא אע"ג דסמכי' לה אקרא דכתיב והפכתי חגיכם לאבל מה חג אסור אף אבל אסור דברי נביאים הן אבל איסור מלאכות חוה"מ אסמכי' לה מקראי דאורייתא הלכך קרי לי' דאורייתא. אעפ"כ ספק בידי אי דאורייתא אי דרבנן כי יש להפך ראיות שהבאתי לצד אחר מ"מ הטיית לבי באשר כתבתי. בפירושי רבותי ממועד קטן מצאתי דאיסור מלאכת חוש"מ מדאורייתא מ"מ למדנו מדתני תלמודא איסור מלאכת חוש"מ בטרחא למדנו דלא מיתסרא אלא מלאכת טורח. הלכך הלואות ומלאכה מועטת בביתו מותרת דהא אמר רבא ספ"ק דמו"ק פרגמטיא כל שהוא אסורה. היינו להוליך בשוק דאיכא טרחא אבל בביתו דליכא טרחא נראה שמותר. ואני ראיתי בני אדם שפורשין מלהלוות ואני פירשתי כמה שנים אעפ"כ נ"ל שמותר. ועל הפורש ועל המלוה קורא אני עליהם ועמך כולם צדיקים:

קיד ה) צוה הקב"ה לקצור עומר הקרב ממחרת הפסח דכתיב בפ' אמור וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן. ותנן במנחות בפ' ר' ישמעאל כיצד היו עושים שלוחי ב"ד יוצאין מבערב ועושין אותן כריכות במחובר לקרקע כדי שיהא נח להיקצר כו' ותנן כיון שחשיכה אמרו להן בא השמש והן אומר הין בא השמש אומר הין מגל זו אומר הין מגל זו אומר הין קופה זו אומר הין ובשבת הי' אומר שבת זו א"ל הין אקצור והן אומרים לו קצור ג' פעמים על כל דבר ודבר והן אומרים לו הין ותניא במגילה בפ' הקורא למפרע כל הלילה כשר לקצירת העומר ומנ"ל דקצירת העומר בלילה ולא ביום דתניא בתו"כ ומייתי לה במנחות בפ' ר' ישמעאל יכול יספור ויביא ואימתי שירצה יקצור ת"ל מהחל חרמש בקמה יכול יקצור ויספור ויביא ביום ת"ל שבע שבתות תמימות וגו' אימתי אתה מונה תמימות בזמן שאתה מונה מבערב הא כיצד. קצירה וספירה בלילה והבאה ביום ומנין שהעומר בא מן השעורים נא' כאן אביב קלוי באש ונא' להלן כי השעורה אביב מה אביב דהתם שעורים אף כאן שעורים. תניא בת"כ. ומייתי לה במנחות פ' ר"ש וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה. וספרתם לכם כ) שתהא ספירה לכאו"א. ממחרת י"ט אתה אומר י"ט או אינו אלא ממחרת

שבת

קיימת. לא זכה בה ע"י תפילה איכה מתקיימת לו וימות הוא לו
היא: איתפלגון. פליגי בה ר"י ורשב"ל: מפרשין להון. פלוגתייהו
דלא מקשי לרשב"ל למתני' דתנן בה מקדישין: הולך לו. בע"פ אחל
להיות בשבת הולך אצל מוכרי פלאים ולוקח מהם עלה לפסחו: אצל
מוכרי פסמים. שהקדישו כבר תורה אור

קיימת: ¹ ולא מקדישין: *ר' יעקב בר אחא בשם
רבי אימי איתפלגון ר' יוחנן ורשב"ל חד אמר
מקדישין והורנה אמר אין מקדישין רבנן דקסרין
מפרשין להון ר' יוחנן אמר מקדישין בתחילה בי"ט
רשב"ל אמר אין מקדישין בתחילה בי"ט *אית
תניי תני הולך לו אצל מוכרי טלאים אית תניי
תני הולך לו אצל מוכרי פסחים מ"ד הולך לו אצל
מוכרי טלאים ² בב"ד מקדישין מ"ד הולך לו אצל
מוכרי פסחים במ"ד אין מקדישין הדא אמרה
שאינו יוצא לחולין והוזר וקדש אין תיבר יוצא
לחולין חוזר וקדש יהא אסור משום מקדיש ותנינן
אין מקדישין רבי חנניה ורבי מנא חד אמר
במקדיש לטהר והורנה אמר במקדיש לבדק
הבית א"ר שטיי ואפילו כמ"ד מקדישין בעזרה
משום שבות שהתירו במקדש: כל אלו בי"ט אמרו
ק"ו לשבת: אילין אינין והא אית לך חורנין
סקילה בשבת ואין סקילה בי"ט כרת בשבת ואין
כרת בי"ט מכות בי"ט ואין מכות בשבת אין
תיבר בדברים שיש בהן אוכל נפש אתינן מיתני
והא תנינן *משחילין פירות דרך ארובה בי"ט
אבל לא בשבת ועוד *מן הדא ³ שוחקין עצי
בשמים למילה בי"ט אבר לא בשבת א"ר יוסה
והוא שמל ועוד מן הדא *דתני מודין חכמים לר'
מאיר בהותמות שבקרקע שמפקפקין וטתירין
וחותכין בשבת מפקפקין אבל לא מפקיעין ולא
מתירין ולא חותכין בכלים בשבת מותר אין צריך
לומר בי"ט: אין בין ⁴ בי"ט לשבת אלא אוכל נפש
בלבד. *מה ביניהון רב חסדא אמר לחדד ראשו
של שפוד ביניהון ר' חנינה בריה דר' אבהו אמר
להוציא אש מן העצים ביניהון תנא ר' יהודה בר
פזי דבר דלייא הוא הדבר מהו הוא הדבר לחדד
ראשו של שפוד הוא הדבר או להוציא אש מן
האבנים הוא הדבר לית לך אלא כהדא אין
משחיזין את הסכין אבל משיאה על גבי חבירתה
*אמר רב הסדא דרבי יודה היא דאמר רב יהודה
בשם שמואל דברי הכל היא כדי להעביר שמנונית
שעליה ⁵ מהו להדליק נר של (מ) אבטלה חזקיה
אמר ⁶ אסור מתניתא פלינא על חזקיה ⁷ לא תבערו
אש בכל מושבותיכם ביום השבת *בשבת אין
את מבעיר ⁸ אבל מבעיר את בי"ט אין תיבר
בדברים שיש בהם אוכל נפש אנן קיימין והכתיב
⁹ °אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם
אלא כינן קיימין בנר של אבטלה אמר ר' אבונה
ותניי

מעמ"ם: ¹ כמ"ד מקדישין בתחלה
בי"ט. וה"ה בשבת והלכך לוקח
עלה והוא מקדישו בשבת: יהא
אסור משום מקדיש. למ"ד
שהולך אצל מוכרי פסחים מאי
טיקן הא הקדישן של מוכרי
פסחים יוצא לחולין קודם קבלת
המעות ואח"כ חוזר ומקדיש א"כ
ה"ל כמקדיש בתחילה בי"ט:
ופריך והא תנינן במתני' אין
מקדישין. בי"ט וקשיא למ"ד
מקדישין: במקדיש למחר. הא
דאין מקדישין בי"ט היינו שלא
יקדיש היום להקריב למחר
אבל להקריב בי"ט מותר:
וחוזרה. ואיך: במקדיש לבדק
הבית. הוא דאסור בשבת וי"ט
אבל להקדיש למזבח שרי: ה"נ
ואפי' כמ"ד אין מקדישין במקדיש
בעזרה. והא"פ ואפי' למ"ד אין
מקדישין בי"ט מותר ליקח ממוכרי
פלאים והא דמקדיש בשבת אין
איסור דמקדישו בעזרה ואין
שבות במקדש והא דאין מקדישין
בשבת וי"ט אינו אלא שבות:
ופריך אינין אינין. אוכל נפש
לחוד הוא דאיכא בין י"ט לשבת
והא איכא אחרינא: סקילה
בשבת. לעושה מלאכה במזיד
בעדים והתראה וכרת לעושה
בלא עדים והתראה ואילו בי"ט
אינו אלא בל"ח: מכות בי"ט.
לעושה מלאכה בי"ט במזיד חייב
מלקות ובשבת אינו חייב מכות
דה"ל לאו שניתן לאזהרה מיפת
כ"ד ואין לוקין עליו: אין תימר.
וא"ת באוכל נפש הוא דאיירי
מתני' אבל בעונשין לא קמיירי
דמ"מ בתרוייהו איסורא מיהא
איכא עדיין מיקמי לן דאף באוכל
נפש איכא בין י"ט ושבת: משחילין
פירות דרך ארובה בי"ט. דהתירו
לו בי"ט לטרוח ולהשליך דרך
ארובה שבגג והן טופלין לאדן
דאיכא עירמא יתירא אבל לא
בשבת הני שמותר לכתחילה בי"ט ואסור בשבת: ועוד. מהך
ברייתא קשיא: והוא שמל. דקודם המילה אסור לשחוק
דאפשר דלא יפרכו להם: בחותמות שבקרקע. דלתי פתחי בורות ומערות הסגורות בקרני חבלים: שמפקפקים. מעמעמן:
ומפקיעין. המבל לסחור עצמו וגדילתו דבחותמות הקשורים אין בסתירתן איסור דאורייתא לפיכך מותר בי"ט: בשבת.
אבל בשבת מותר לפקפקן ואסור להפקיע וכו': וכלים. כגון תיבה הנטולה ע"י חבל אפי' בשבת מותר לפקפק ולהפקיע
ולחתוך דאין סתירה בכלים: ה"ג תני בשם ר"י אף מכסירי אוכל נפש התירו מה ביניהון וכ"ה במגילה. והכ"פ מאי איכא בין הנא
דמתני' לר"י: לחדד ראשו של שפוד. שמתקלקל בי"ט איכא ביניהון לר"י מותר ולחכמים אסור דה"ל מלאכה מכסירי
אוכל נפש: להוציא אש מן האבנים. לבבל בי"ט איכא ביניהון: הוא הדבר. בתמיה וכי זה הוא הדבר דתיפלגו בה ר"י
ובבבל: מה הדבר. על איזה מהאמוראי הוא מתמיה: ומשני לית לך. כלומר על שניהם הוא מתמיה אלא ר"י אין מתיר
מלאכה גמורה ואין לך לומר דאיכא ביניהון אלא הך מתני': אבל מפיאה ע"ג חבריתה. ומשני מדרך חול: דר"י היא. דמתיר
מכסירי אוכל נפש בדבר שאינו מלאכה גמורה: דאמר ר"י בשם שמואל ד"ה היא. מתני' אחרי שאינו עובה אלא להעביר
שמנוניתה מעליה ולא לחדדה דהוה לה כהדמה בעלמא וקא משמע לן ר"ח דתמני' במפיאה לחדדה דומיא דמשחיזין
ואפילו הכי שרי דמתני' כר"י ולא ה"ק לית לך דקשיא לר"י בר פזי אר"ח דאמר לחדד ראשו של שפוד ביניהון וכרי ר"ח הוא
דאמר מתני' כר"י ואם"ד דאף מלאכה גמורה מתיר ר"י במכסירין א"כ אף במשחזת נמי מותר ואין קאמר דמתני' כר"י וכיינו
דקאמר הוא הדבר: נר של אבטלה. נר שדולק עלה לצורך אלא לבטלה: ביום השבת. מיותר אלא לדיוקא בשבת הוא דאסור וכי"ש
מותר ול"ל קרא א"ת להתיר בי"ט הכעורה בלצורך אוכל נפש וכתיב אך וגו': אלא כי. איירי קרא בנר של אבטלה דשרי:
והכי

קיימת: ¹ ולא מקדישין: *ר' יעקב בר אחא בשם
רבי אימי איתפלגון ר' יוחנן ורשב"ל חד אמר
מקדישין והורנה אמר אין מקדישין רבנן דקסרין
מפרשין להון ר' יוחנן אמר מקדישין בתחילה בי"ט
רשב"ל אמר אין מקדישין בתחילה בי"ט *אית
תניי תני הולך לו אצל מוכרי טלאים אית תניי
תני הולך לו אצל מוכרי פסחים מ"ד הולך לו אצל
מוכרי טלאים ² בב"ד מקדישין מ"ד הולך לו אצל
מוכרי פסחים במ"ד אין מקדישין הדא אמרה
שאינו יוצא לחולין והוזר וקדש אין תיבר יוצא
לחולין חוזר וקדש יהא אסור משום מקדיש ותנינן
אין מקדישין רבי חנניה ורבי מנא חד אמר
במקדיש לטהר והורנה אמר במקדיש לבדק
הבית א"ר שטיי ואפילו כמ"ד מקדישין בעזרה
משום שבות שהתירו במקדש: כל אלו בי"ט אמרו
ק"ו לשבת: אילין אינין והא אית לך חורנין
סקילה בשבת ואין סקילה בי"ט כרת בשבת ואין
כרת בי"ט מכות בי"ט ואין מכות בשבת אין
תיבר בדברים שיש בהן אוכל נפש אתינן מיתני
והא תנינן *משחילין פירות דרך ארובה בי"ט
אבל לא בשבת ועוד *מן הדא ³ שוחקין עצי
בשמים למילה בי"ט אבר לא בשבת א"ר יוסה
והוא שמל ועוד מן הדא *דתני מודין חכמים לר'
מאיר בהותמות שבקרקע שמפקפקין וטתירין
וחותכין בשבת מפקפקין אבל לא מפקיעין ולא
מתירין ולא חותכין בכלים בשבת מותר אין צריך
לומר בי"ט: אין בין ⁴ בי"ט לשבת אלא אוכל נפש
בלבד. *מה ביניהון רב חסדא אמר לחדד ראשו
של שפוד ביניהון ר' חנינה בריה דר' אבהו אמר
להוציא אש מן העצים ביניהון תנא ר' יהודה בר
פזי דבר דלייא הוא הדבר מהו הוא הדבר לחדד
ראשו של שפוד הוא הדבר או להוציא אש מן
האבנים הוא הדבר לית לך אלא כהדא אין
משחיזין את הסכין אבל משיאה על גבי חבירתה
*אמר רב הסדא דרבי יודה היא דאמר רב יהודה
בשם שמואל דברי הכל היא כדי להעביר שמנונית
שעליה ⁵ מהו להדליק נר של (מ) אבטלה חזקיה
אמר ⁶ אסור מתניתא פלינא על חזקיה ⁷ לא תבערו
אש בכל מושבותיכם ביום השבת *בשבת אין
את מבעיר ⁸ אבל מבעיר את בי"ט אין תיבר
בדברים שיש בהם אוכל נפש אנן קיימין והכתיב
⁹ °אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם
אלא כינן קיימין בנר של אבטלה אמר ר' אבונה
ותניי

מעמ"ם: ¹ כמ"ד מקדישין בתחלה
בי"ט. וה"ה בשבת והלכך לוקח
עלה והוא מקדישו בשבת: יהא
אסור משום מקדיש. למ"ד
שהולך אצל מוכרי פסחים מאי
טיקן הא הקדישן של מוכרי
פסחים יוצא לחולין קודם קבלת
המעות ואח"כ חוזר ומקדיש א"כ
ה"ל כמקדיש בתחילה בי"ט:
ופריך והא תנינן במתני' אין
מקדישין. בי"ט וקשיא למ"ד
מקדישין: במקדיש למחר. הא
דאין מקדישין בי"ט היינו שלא
יקדיש היום להקריב למחר
אבל להקריב בי"ט מותר:
וחוזרה. ואיך: במקדיש לבדק
הבית. הוא דאסור בשבת וי"ט
אבל להקדיש למזבח שרי: ה"נ
ואפי' כמ"ד אין מקדישין במקדיש
בעזרה. והא"פ ואפי' למ"ד אין
מקדישין בי"ט מותר ליקח ממוכרי
פלאים והא דמקדיש בשבת אין
איסור דמקדישו בעזרה ואין
שבות במקדש והא דאין מקדישין
בשבת וי"ט אינו אלא שבות:
ופריך אינין אינין. אוכל נפש
לחוד הוא דאיכא בין י"ט לשבת
והא איכא אחרינא: סקילה
בשבת. לעושה מלאכה במזיד
בעדים והתראה וכרת לעושה
בלא עדים והתראה ואילו בי"ט
אינו אלא בל"ח: מכות בי"ט.
לעושה מלאכה בי"ט במזיד חייב
מלקות ובשבת אינו חייב מכות
דה"ל לאו שניתן לאזהרה מיפת
כ"ד ואין לוקין עליו: אין תימר.
וא"ת באוכל נפש הוא דאיירי
מתני' אבל בעונשין לא קמיירי
דמ"מ בתרוייהו איסורא מיהא
איכא עדיין מיקמי לן דאף באוכל
נפש איכא בין י"ט ושבת: משחילין
פירות דרך ארובה בי"ט. דהתירו
לו בי"ט לטרוח ולהשליך דרך
ארובה שבגג והן טופלין לאדן
דאיכא עירמא יתירא אבל לא
בשבת הני שמותר לכתחילה בי"ט ואסור בשבת: ועוד. מהך
ברייתא קשיא: והוא שמל. דקודם המילה אסור לשחוק
דאפשר דלא יפרכו להם: בחותמות שבקרקע. דלתי פתחי בורות ומערות הסגורות בקרני חבלים: שמפקפקים. מעמעמן:
ומפקיעין. המבל לסחור עצמו וגדילתו דבחותמות הקשורים אין בסתירתן איסור דאורייתא לפיכך מותר בי"ט: בשבת.
אבל בשבת מותר לפקפקן ואסור להפקיע וכו': וכלים. כגון תיבה הנטולה ע"י חבל אפי' בשבת מותר לפקפק ולהפקיע
ולחתוך דאין סתירה בכלים: ה"ג תני בשם ר"י אף מכסירי אוכל נפש התירו מה ביניהון וכ"ה במגילה. והכ"פ מאי איכא בין הנא
דמתני' לר"י: לחדד ראשו של שפוד. שמתקלקל בי"ט איכא ביניהון לר"י מותר ולחכמים אסור דה"ל מלאכה מכסירי
אוכל נפש: להוציא אש מן האבנים. לבבל בי"ט איכא ביניהון: הוא הדבר. בתמיה וכי זה הוא הדבר דתיפלגו בה ר"י
ובבבל: מה הדבר. על איזה מהאמוראי הוא מתמיה: ומשני לית לך. כלומר על שניהם הוא מתמיה אלא ר"י אין מתיר
מלאכה גמורה ואין לך לומר דאיכא ביניהון אלא הך מתני': אבל מפיאה ע"ג חבריתה. ומשני מדרך חול: דר"י היא. דמתיר
מכסירי אוכל נפש בדבר שאינו מלאכה גמורה: דאמר ר"י בשם שמואל ד"ה היא. מתני' אחרי שאינו עובה אלא להעביר
שמנוניתה מעליה ולא לחדדה דהוה לה כהדמה בעלמא וקא משמע לן ר"ח דתמני' במפיאה לחדדה דומיא דמשחיזין
ואפילו הכי שרי דמתני' כר"י ולא ה"ק לית לך דקשיא לר"י בר פזי אר"ח דאמר לחדד ראשו של שפוד ביניהון וכרי ר"ח הוא
דאמר מתני' כר"י ואם"ד דאף מלאכה גמורה מתיר ר"י במכסירין א"כ אף במשחזת נמי מותר ואין קאמר דמתני' כר"י וכיינו
דקאמר הוא הדבר: נר של אבטלה. נר שדולק עלה לצורך אלא לבטלה: ביום השבת. מיותר אלא לדיוקא בשבת הוא דאסור וכי"ש
מותר ול"ל קרא א"ת להתיר בי"ט הכעורה בלצורך אוכל נפש וכתיב אך וגו': אלא כי. איירי קרא בנר של אבטלה דשרי:
והכי

(מ) עי' תוס' דף כ"ג ע"ח ד"ה. על. וכתבס' מיי' פ"ח מיי"ט ה"ב הרבב"ח מ"ד סי' רפ"ח:

גליון השיש

עין משפט נר מצוה

כט
ח מיי' פכ"ג מ"ב מ"ב הל' יד פוס"ח מ"ח ס' ס"ד ל
ג מיי"ט פ"ב ופ"ה מ"ב הלכה ו"ח
לא
ג מיי"ט פ"ב מ"ב הלכה ו"ח
לב
ד סוכ"ב מ"ח כי' מ"ק ס"ה
לג
ה מיי"ט פ"ב מ"ז ופ"ה מ"ב ד' ובסה"מ

ותניי תמן בית שמאי אוסרין וב"ה מתירין ר' נחום אחוי דרב אילא בעא קומי ר' יוחנ א"ל לא האסור ולא הישרי L:

הלכה ג מתני' *הבהמה והכלים ג כרגלי הבעלים ד המוסר בהמתו לבנו או לרועה הרי היא כרגליו ה בלים המיוחדין לאחד מן האחים שבבית הרי הן כרגליו ושאין מיוחדין הרי אלו במקום שהוכיחו:

גמ' מתני' בשמסרה לו בי"ט אבל אם מסרה לו מעי"ט כרגלי הרועה *בשיש שם רועה אחר ד אבל אם אין שם רועה אחר כרגלי הבקר ותני כן המוסר בהמתו לבקר אע"פ שלא הודיע לבקר הרי זו כרגלי הבקר:

הלכה ד מתני' *השואל כלים מחברו מעי"ט ה כרגלי השואל בי"ט כרגלי המשאיל י האשה ששאלה מחבירתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן ר' יהודה פוטר במים מפני שאין בו ממש:

גמ' *א"ר בא תחומין עשו אותן כמידת הדין תדע לך שכן תנן אמרין בשם רב הסדא ולא ידעין אין כן שמועה ואין מן מתני' ואפי' עצים וסברנן מימר עצים אין בהן ממש: ר' יודה פוטר במים מפני שאין. בהן ממש: *מה נפק מביניהון המים

ותני תמן. בפ"ק אין מוציאין את הקטן וכו' וב"ה מתירין וטעמייהו דב"ה דתמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הוצאה נמי הוצאה שלא לצורך מ"כ בהבערה נמי תמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה הבערה שלא לצורך ס"מ דבר של איבשלה מותר להדליק בי"ט: בעא קומי ר"י. מהו להדליק נר של איבשלה: לא תתסור ולא הכרי. דסבר הא דתמרינן מתוך הלכה היא ואין מורין כן:

הלכה ג מתני' הבהמה והכלים כרגלי הבעלים. אין אדם יכול להוליכה בי"ט אלא במקום שהבעלים יכולים ליכל ואם לא. לחמר מכן: כרי אלו כמקום שהולכין למקום שכלן יכולין ליכל מותר להוליך הכלים אבל אם עירב מ' לבוף אלפים לגפון ונשאל לא עבדו הוא מעכב על ידי מלהוליכה לדרום אפי' פסיעה אחת מפני חלקו והן מעכבין על ידו מלהוליכה לגפון אלא אלפים אמה שהן מותרין בהן:

גמ' מתני' בשמסרה. הבהמה לרועה בי"ט הוא דהוא כרגלי הבעלים אבל אם מסרה לו בעי"ט כרגלי הרועה: בשיש שם רועה אחר. כלומר ולא אמרן דאם מסרה לו בי"ט כרגלי הרועה בעלים אחר ולא ידעי' לה מיעייהו הוה דעם בעלים אלבך כרגלי הבעלים אם לא היתה אצל הרועה מבעוד יום: אבל אם אין שם רועה אחר. אלא כל בני הכיר ממתינין בהמתן אצל זה ה"ל כרגלו וקנו כשביתתו: כרגלי הבקר. פי' כרגלי שומר הבקר:

הלכה ד מתני' כרגלי השואל. שהרי קנה שביתתו אצלו בין הממשות. דבין הממשות שהוא כיוסת היום קונה שביתה ואפי' לא בא ליד השואל אלא ביום עוד כיון דאסמכיה ברשותיה אוקמיה והשואל דתנן בדיבורא בעלמא ולא משך: בי"ט. אם שאל בי"ט מחשיכה: כרגלי המשאיל. שקנה שביתה אצל בעליו ואפי' רגיל להשאיל בכל י"ט: הבלין. לקדירתו: הרי אלו. הקדרה והעיסה כרגלי שתיהן ואין מוליכין אותן אלא במקום ששתיהן יכולין ליכל דכיון דבי"ט שאלו קנו התבלין והמים והמלח השביתה אצל בעליהן:

גמ' תחומין. דתנן במתניתין להוליך הכלים למקום שקנו שביתה: עשו אותו כמידת הדין. דאע"פ אלא משך קני וכדר"י דאמר דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה כדי שלא יאמרו בשרפו וכו' הלכך גבי תחומין משאמר לו להשאיל ה"ל כרגלי השואל: ס"ג תדע לך שכן מתני'. וה"ם דתנן מעי"ט כרגלי השואל וקניא פשיטא אלא ודאי בשלא משך וכדפריטים במתני': תמן. בבבל אומרים בשם ר"ח הא דמסיק בסמוך ואפי' עצים דינם כמים: ולא ידעינן אם מן שמועה. שמעו כך מר"ח ל"ג שמעו ר"ח כך מרבותיו או בריתא היא: וסברנן מימר. סברה לומר דטעמא דר"י בעצים מפני שאין ממש ניכר בהמאכל הסקה אחיריי: ס"ג ר"י פוטר במים מפני שאין בהן ממש אבל מפני שהן נבלעין בעיסה. כ"מ בבבלי בפ"ב דעירובין: מה נפק מביניהון. מאי ביניהון בין הטעם שאין בהן ממש או שהן נבלעין בעיסה: ה"ג המים

ר"נ אמר דר"ח בשי קומי ר' יוחנן א"ל לא תאסור ולא תיסרי. עוי' בר"ש המבואר ה"ח מה שביארנו שם הסוגיא הזאת בש"ה ודו"ק:

אי"ר בא תחומין עשו אותן כמידת הדין תדע לך שכן. הפי' האחיתי הוא כמו שפי' הפ"מ ז"ל כי מפורש כן בירושלמי במס' מע"ש עוי"ש ודו"ק:

מה נפק מביניהון המים מ"ד מפני שאין בכסם ממש הרי אין בהם ממש. גי'

המים שבתבשיל שסוכר המים ... לגלגן שילכו ...

הלכה ה ...

שהדליק נר ... אינו מעכב ...

מועלין בה. ... אבל מעילות ... הנין. לכתבי ... הדרך ... לשמוש ... הממלא. ... והפקר נקי ... אחד ושאל ... אלא כרגלי ... שני תחומין ... ומקלחה ... קיים. דק ... שלא יהיו מ ... בדבריהן יו ... לתמוס: ל ... אמרה. מ ... כלי בדרך

הלכה

גמ' ה"ג ... ביד הבעלי ... להן רשותן

בהם ממש ... פ"ד מפני ... בהם ממש. ... לאחר הייבת ... הסמיכה גוש ... משום שהן ... בהם ממש ... עמי יבא מי

מסורת השי"ס

פיאה נפ ה

(בכ"ם בבבלי אחר הנחלת מופלגין הה). ע"ש ובירושלמי בבבא מ"מ ה"ב

מלאומה מן ... מוחרת. אפי' ... דמאים בדיל ... רבנן אמר ... ממנת מיאו ... רבנן: ... לוחמות. ... כמתנוענת ... ובלבד בנקבו ... ע"ג גחלים ... תמיד: ... הקופסים

הלכה ו

אין מוליכין ... בעל הבור ... הטיר. אלא ... לעיבוריה: ... הטשוים לעוו ... הדרך ועבר ... לשמוקם ... הממלא. ... והפקר נקי ... אחד ושאל ... אלא כרגלי ... שני תחומין ... ומקלחה כר ... לה מחיצה ... קיים. דק ... שלא יהיו מ ... בדבריהן יו ... לתמוס: ל ... אמרה. מ ... כלי בדרך

הלכה

גמ' ה"ג ... ביד הבעלי ... להן רשותן

בהם ממש ... פ"ד מפני ... בהם ממש. ... לאחר הייבת ... הסמיכה גוש ... משום שהן ... בהם ממש ... עמי יבא מי

מסורת השי"ס

פיאה נפ ה

מוריין כן. ... מוריין כן

הלכה ג מתני' הבהמה והכלים כרגלי הבעלים. אין אדם יכול להוליכה בי"ט אלא במקום שהבעלים יכולים ליכל ואם לא. לחמר מכן: כרי אלו כמקום שהולכין למקום שכלן יכולין ליכל מותר להוליך הכלים אבל אם עירב מ' לבוף אלפים לגפון ונשאל לא עבדו הוא מעכב על ידי מלהוליכה לדרום אפי' פסיעה אחת מפני חלקו והן מעכבין על ידו מלהוליכה לגפון אלא אלפים אמה שהן מותרין בהן:

גמ' מתני' בשמסרה. הבהמה לרועה בי"ט הוא דהוא כרגלי הבעלים אבל אם מסרה לו בעי"ט כרגלי הרועה: בשיש שם רועה אחר. כלומר ולא אמרן דאם מסרה לו בי"ט כרגלי הרועה בעלים אחר ולא ידעי' לה מיעייהו הוה דעם בעלים אלבך כרגלי הבעלים אם לא היתה אצל הרועה מבעוד יום: אבל אם אין שם רועה אחר. אלא כל בני הכיר ממתינין בהמתן אצל זה ה"ל כרגלו וקנו כשביתתו: כרגלי הבקר. פי' כרגלי שומר הבקר:

הלכה ד מתני' כרגלי השואל. שהרי קנה שביתתו אצלו בין הממשות. דבין הממשות שהוא כיוסת היום קונה שביתה ואפי' לא בא ליד השואל אלא ביום עוד כיון דאסמכיה ברשותיה אוקמיה והשואל דתנן בדיבורא בעלמא ולא משך: בי"ט. אם שאל בי"ט מחשיכה: כרגלי המשאיל. שקנה שביתה אצל בעליו ואפי' רגיל להשאיל בכל י"ט: הבלין. לקדירתו: הרי אלו. הקדרה והעיסה כרגלי שתיהן ואין מוליכין אותן אלא במקום ששתיהן יכולין ליכל דכיון דבי"ט שאלו קנו התבלין והמים והמלח השביתה אצל בעליהן:

גמ' תחומין. דתנן במתניתין להוליך הכלים למקום שקנו שביתה: עשו אותו כמידת הדין. דאע"פ אלא משך קני וכדר"י דאמר דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה כדי שלא יאמרו בשרפו וכו' הלכך גבי תחומין משאמר לו להשאיל ה"ל כרגלי השואל: ס"ג תדע לך שכן מתני'. וה"ם דתנן מעי"ט כרגלי השואל וקניא פשיטא אלא ודאי בשלא משך וכדפריטים במתני': תמן. בבבל אומרים בשם ר"ח הא דמסיק בסמוך ואפי' עצים דינם כמים: ולא ידעינן אם מן שמועה. שמעו כך מר"ח ל"ג שמעו ר"ח כך מרבותיו או בריתא היא: וסברנן מימר. סברה לומר דטעמא דר"י בעצים מפני שאין ממש ניכר בהמאכל הסקה אחיריי: ס"ג ר"י פוטר במים מפני שאין בהן ממש מפני שהן נבלעין בעיסה. כ"מ בבבלי בפ"ב דעירובין: מה נפק מביניהון. מאי ביניהון בין הטעם שאין בהן ממש או שהן נבלעין בעיסה: ה"ג המים

דידב"ז

המפרשים ז"ל גי' אחיתיה היא דקאי על הני' דתוספתא דר' יהודא פוטר במים מפני שנבלעין בעיסה אבל בחמת ס"ל לר"י דהמים יש בהם ממש ולא ס"ל לשתא אין בהם ממש וכן לא מהני לענין תחומין אף שאין בהם ממש רק משום דנבלעין בעיסה ז"ל אלא דס"ל דבחמת יש ממש במים והיינו דקאמרינן מה נפק מביניהון המים כלומר המים גופיה אם נקבלין אין בהם

פרק א יד כני החיל שנתנו קמה לישראל וכו'. מנה מרא המגיד ואינו מדקיים הגיגרקא ומקריים דמרגו וכי מתרגין ומגלגא לא מסא דרב קלי וכו' עד פ"ם שלא מקבים לנפש הרב. מתחבו עליו מה שפירש הרב המגיד וכבר רבינו דרב מייתי כמלא יכולים לקחום ממנו פת אחת ולתתו לנעוץ גם הרי"ף לא יתנון על אין וכ"כ עם הרי"ן תכנה"ע ואלי מרי דנדרים מלא מרם ולחם בן כיתלי לגיים דינו מלא רבינו מדבמה הרב"ל ובלרבי יעקב אמר פ"ם שלא המנים לדנגם הרב ולגרבי הלחב"ל המחנם ולאי לדבינו מייבי מפולי שיפלים לקחום מה אחת

ט אין אופן וכו'. זה מתלוקה כמי מלו מוגרין (מפפים מ"ו:) מלמוד לב מקדמת אמר לוקה ובוכה אמר אינו לוקה ומקלקה הוא לוקה הא אינומרא אינמא ומן המגו דל"ל: עשת כרי לאכול וכו'. זה מקום ומגמד מדין מי שלא מרב מיהוגו המקילין כמו המחמיר שד מקדם זס:

י ממלאה אשה פירה וכו'. בריתמא מרק ד"ה אמל (בלא ד"ר). מלמון רבינו ומכב הרמב"ם ד"ל כדי שיאכלו המחנים. לאיכך יולמה לו שמפילו לאין בקלרה אחרים אחר מאיכה אמר מאיכה מפילו לאחר שמגיע קדרה על גבי הלם מוסר. ע"ל: ומכלא נחתום וסיא. לאחם ר"ת אלגמן רבינו. ומכב הרמב"ם הגלבר מיגן אם הכל קחקם שהגיע מגיע מן על גבי הלם מכ"ל. המעמם לפי מלין מחים מוסם מוסם יקר כשים בגלי הכנם. ולאיכך דעתו ד"ל שאמור לכחמלם עליהן מלא לגרך אכל מגיקרא מד מרגמל הוא ומרי: ומבלאה אשה חנור אחר אחת. ומלחם אחר כמה אלא לכבר אחר. שבומן שהפת מרוכה בחנור היא נאפת (ויפה. ומלחם אחר כמה חחיבות כשר בבת אחת אף על פי שאינו צריך אלא לחתיכה אחת. וכן כל ביוצא בזה:

יא המבשל או האופה ביום טוב כדי לאכול בו ביום או שיזמן אורחים ולא באו ונשאר התבשיל והפת הרי זה מותר לאכול בהן בשבת. ובלבד שלא יערים. ואם הערים אסור ואפילו בשבת שאחר יום טוב מפני שהחמירו בערים יותר מן המזיד:

יב ימי שהיתה לו כרמה מסוכנת לא שחוטו אותה ביום טוב אלא א"כ יחדע שיכול לאכול ממנה בזית צלי מבעוד יום. כרי שלא ישחוט ביום טוב מה שיאכל בחול וכן כל ביוצא בזה:

יג יאין אופין ומבשלין ביום טוב כדי להאביל כותים (ויאו כלבים שנאמר הוא לכרו יעשה לכם לכם ולא לכותים לכם ולא לכלבים. לפיכך מזמנין את הכוחי בשבת ואין מזמנין אותו ביום טוב נזירה שמא יבוה בשבילו. אבל אם (ויבא הכוחי מאליו אוכל עמהן מה שהן אוכלין שכבר הוכיחה: **יד** ובהמה שחציה של כותי וחציה של ישראל מותר לשותפה ביום טוב שאי אפשר לאכול ממנה בזית בשר בלא שחיטה. יאבל עיסה שחציה לכותים וחציה לישראל אסור לאפות אותה מפני שיכול לחלק הבצק. *בני החיל שנתנו קמה לישראל לעשות להם פת ביום טוב. אם בשנותנין פת ממנה לתינוק אין

ט אין אופין וכו'. זה מתלוקה כמי מלו מוגרין (מפפים מ"ו:) מלמוד לב מקדמת אמר לוקה ובוכה אמר אינו לוקה ומקלקה הוא לוקה הא אינומרא אינמא ומן המגו דל"ל: עשת כרי לאכול וכו'. זה מקום ומגמד מדין מי שלא מרב מיהוגו המקילין כמו המחמיר שד מקדם זס:

י ממלאה אשה פירה וכו'. בריתמא מרק ד"ה אמל (בלא ד"ר). מלמון רבינו ומכב הרמב"ם ד"ל כדי שיאכלו המחנים. לאיכך יולמה לו שמפילו לאין בקלרה אחרים אחר מאיכה אמר מאיכה מפילו לאחר שמגיע קדרה על גבי הלם מוסר. ע"ל: ומכלא נחתום וסיא. לאחם ר"ת אלגמן רבינו. ומכב הרמב"ם הגלבר מיגן אם הכל קחקם שהגיע מגיע מן על גבי הלם מכ"ל. המעמם לפי מלין מחים מוסם מוסם יקר כשים בגלי הכנם. ולאיכך דעתו ד"ל שאמור לכחמלם עליהן מלא לגרך אכל מגיקרא מד מרגמל הוא ומרי: ומבלאה אשה חנור אחר אחת. ומלחם אחר כמה חחיבות כשר בבת אחת אף על פי שאינו צריך אלא לחתיכה אחת. וכן כל ביוצא בזה:

יא המבשל או האופה ביום טוב כדי לאכול בו ביום או שיזמן אורחים ולא באו ונשאר התבשיל והפת הרי זה מותר לאכול בהן בשבת. ובלבד שלא יערים. ואם הערים אסור ואפילו בשבת שאחר יום טוב מפני שהחמירו בערים יותר מן המזיד:

יב ימי שהיתה לו כרמה מסוכנת לא שחוטו אותה ביום טוב אלא א"כ יחדע שיכול לאכול ממנה בזית צלי מבעוד יום. כרי שלא ישחוט ביום טוב מה שיאכל בחול וכן כל ביוצא בזה:

יג יאין אופין ומבשלין ביום טוב כדי להאביל כותים (ויאו כלבים שנאמר הוא לכרו יעשה לכם לכם ולא לכותים לכם ולא לכלבים. לפיכך מזמנין את הכוחי בשבת ואין מזמנין אותו ביום טוב נזירה שמא יבוה בשבילו. אבל אם (ויבא הכוחי מאליו אוכל עמהן מה שהן אוכלין שכבר הוכיחה: **יד** ובהמה שחציה של כותי וחציה של ישראל מותר לשותפה ביום טוב שאי אפשר לאכול ממנה בזית בשר בלא שחיטה. יאבל עיסה שחציה לכותים וחציה לישראל אסור לאפות אותה מפני שיכול לחלק הבצק. *בני החיל שנתנו קמה לישראל לעשות להם פת ביום טוב. אם בשנותנין פת ממנה לתינוק

אין

א מנר מיגן מק"ב מה"ג מס: ב מנר מיגן מק"ז מה"ג מס: ג מנר מי מ"ם מה"ג מס: ד מנר מי מ"ם מה"ג מס: ה מנר מי מ"ם מה"ג מס: ו מנר מיגן מק"ב מה"ג מס: ז מנר מי מ"ם מה"ג מס: ח מנר מי מ"ם מה"ג מס:

מלא ענים ולא הנרים אמנר ואמר רב אמר דמקמי ודמלמר דין אם ר' שמי ומנסם לנמר רבינו ד"ל מנרים לנרך מנר לנרך מנר מלא מנר מלא מנר מלא

תצה כל שאסור לעשות אסור לומר לאחר לעשותו (כי תפרש חקצת): א מן שנתבשלה אחל מפן. סמן לעיל מ״ד מקבלת דמתר מבלבל פירות מפני בכבר בשלל ולעיל מלכים חל נגמר: ב ויש מתבשלים מפני לא נבבל ידמה לעשות מלאכה: ג מי מדברי מתור לאחר לאחרים לעשות מלאכה כמוני (ולא מי מקבל) ומלא כ לעשותו כמוני (ולא מי מקבל) ומלא כ מהרגיל לעשות לאחרים מפרש דהכמה יום אסר לרבקריי כים לגלי מנכה אסור אלא לאחרים ולא לעצמו מלאכה מלאכה לאחרים ולא לעצמו מלאכה מלאכה לאחרים ולא לעצמו מלאכה מלאכה

שנשתן היום בעיר ג (ג) שרובה עכו"ם מותר ליקח ממנו דאורעא דעכו"ם א) מותני ליה ג' והוא הדין ד' ליקח ממנו (ג) פת (נ) שאפה בו ביום [וכן לא נאפה בשבת אלמלא] (כ"י) : ב ב ישראל שאפר לעכו"ם מבעוי תקנה לי יונים למחר לא יפה עשה אבל אם עשה כבר ה (ד) מותר לאכול מהם ביום (ד) * והוא שלא יהו (ה) מפריחין אבל אם (ו) רגיל בכך אסור לאכול מהם דאין זה חשוב דעבוד כיון שרגיל בכך :

ג ו לומר לחברו מלא לי כלי זה יין דינו ביום כמו בשבת: מגן כתרסא פיקון אל"ה ולפטור לכשל בתלות ביום כמו בשבת מרדכי לפל' פי' אל"ה פרק ו :

ד ז לא יטור אדם שעורים ליתן לפני בהמתו אלא משער ונותן לה :

תקיח דיני הוצאה מרשות לרשות ביום ובו טים :

ה א מתוך שהוצרה הוצאה לצורך אכילה הותרה שלא לצורך

סוס מ מלר סוס אסור אכל . לא כתבתי אלא שיתנו כזה דאם כתבתי כלל שיתנו כזה אסור מיקר לאיסור כי כזה סוא מנוס מקלה כלפעל ריש מקפ"ל וכן כליה ולא כלזה דכך מצוה מקלה כיל אכ"ם שהוא מוכר גם בקנה הוצרם אלא מקלה דהמיים דמיים לנם וכרוב הוא כל שהוא מקלה אסי' אוה כיל אכ"ם אסור לאכלה . ולי' נגיש הרבה"ל בתנר אסיר כ"ל דהא דאמרינ דבר אחיר כמיב כמוהו ואוכל אכלה אסי' אכ"ם אחר מוכר לגם אחיר אכ"ם אחר מוכר לגם אחיר אכ"ם אחר מוכר לגם אחיר

תקיף (א) מלריכים לו קלת. דלמרי מתון שבוחרים כולמה לעוך מוכל ולא ולא בגמ' לעוך וכיון דכלים מ"ם בו קלת לעוך כיום כגון קטן ולעב מכל מכנים לא וכיוצלמי לריכין מוחר לעלבל המבמה ביום מוכלין מכל כלים לא ומכלכין וכמ ל' מכמו ומכמה מל מלכין כיום ומכי מלמין ס"ל בכיום וכתב כרמ"ם בגם מוכמה בגלוים דבגום כיתו מל"ם

גזירה הוא : ח דסיטו ממלוקה. פי' דוקא כדי לסלוק מחיטן לחלק מכל מה שעשה כדי לעמוד מלק כדלתון אלא יליק לד כסף מסר (י"ס) אכל מל' רמ"ל מחמת ולאסר לעשות מפתילה מ' שמים ולכן אסור מלא"כ נחיך לסתיכן דס"ל מחזיק מנת אכל ככה אלין מכנה לקרה ביכנה כמכנה קמיה דס"ל נרס כיבוי ולעמת זה מעיטא דמרי לאמוכר מר כחול אסי' כוא דלוק ולכן כ' רמ"א ויש מתירין וכו' דלוג אלא מכנה קמיה דס"ל נרס ומ"ל כ"ס ומ"ל דלף לכנה קמיה דס"ל ס"ל : מ סכין לאסור . [הגהות מיימוני פ"ו והגהות מרדכי פרק ב' דשבת] ו ומותר לעשות מר בשמוש מלאכה שלא מרי ביכנה * אבל אסור לעשותו אם אם כבר (י) כדוה מתנו: [מהרי"ל] : ד ; ר שבבה ורוצה דהדליקו בו ביום יא מותר (יא) לחרוך ראש הפתילה כדי שיהא נוח לידלק : הגה (ז) ויש מון ומכולה מעוכרת אפי' ב"ס אבר אבם לו אבי ימים מוכים אל ראש בשבת (כ"י הגה רוב הפוסקים) .

ה ס" ר יב של (יב) בשלה דהיינו שאינו צריך לו אסור להדליקו (ח) * אבל יג של בית הכנסת לא חשיב של בשלה ; ומותר להדליקו אפי' ב"ס שני אחר מבוה ואין בזה משום מכיולחזול שהרי בהדלקתו יד יש מצוה לאותה (יג) שעה ; מו ולתקן (יד) הפתילות והעשישות ב"ס אחר מבוה אם רוצה להדליקו בו ביום מותר ואם לאו אסור : אין

מתירין לחתוך כר של שעוה גחור ה ד ויש (ט) מתלוקים גם לעשה כדי לקרה וכן עוכגין אבל פ"ו מ (ט) מכין לאור . [הגהות מיימוני פ"ו והגהות מרדכי ושם] ו ומותר לעשות ר בשמוש מלאכה שלא מרי מיכנה * אבל אסור לעשותו אם אם כבר (י) כדוה מתנו: [מהרי"ל] : ד ; ר שבבה ורוצה דהדליקו בו ביום יא מותר (יא) לחרוך ראש הפתילה כדי שיהא נוח לידלק : הגה (ז) ויש מון ומכולה מעוכרת אפי' ב"ס אבר אבם לו אבי ימים מוכים אל ראש בשבת (כ"י הגה רוב הפוסקים) .

ה ס" ר יב של (יב) בשלה דהיינו שאינו צריך לו אסור להדליקו (ח) * אבל יג של בית הכנסת לא חשיב של בשלה ; ומותר להדליקו אפי' ב"ס שני אחר מבוה ואין בזה משום מכיולחזול שהרי בהדלקתו יד יש מצוה לאותה (יג) שעה ; מו ולתקן (יד) הפתילות והעשישות ב"ס אחר מבוה אם רוצה להדליקו בו ביום מותר ואם לאו אסור : אין

ס' מי' הקי"ח

מאמר כמו כמ"ס מאמר ומאמר מ"ל דוקא כדי לסלוק מחיטן לחלק מכל מה שעשה כדי לעמוד מלק כדלתון אלא יליק לד כסף מסר (י"ס) אכל מל' רמ"ל מחמת ומאמר מ"ל כמיסכה רק שעוה דהתם כוומא לעשות מפתילה מ' שמים ולכן אסור מלא"כ נחיך לסתיכן דס"ל מחזיק מנת אכל ככה אלין מכנה לקרה ביכנה כמכנה קמיה דס"ל נרס כיבוי ולעמת זה מעיטא דמרי לאמוכר מר כחול אסי' כוא דלוק ולכן כ' רמ"א ויש מתירין וכו' דלוג אלא מכנה קמיה דס"ל נרס ומ"ל כ"ס ומ"ל דלף לכנה קמיה דס"ל ס"ל : מ סכין לאסור . דמתקן מנת : ; ומותר לעשות מ"ל כדיין כן מל' כרמ"ס וכמ"ל מ' רמ"ן ס"כ אסור לעמוד כלגת כנגד כמדור' ואסי' אין מס אלא רוח מלי מאמר דכמאן אם רוח אלא מעלק בין לא לגין רוח ואסי' מר"ם ומ"ס מ"ל אסי' אלא מ"ס ולכן אמאן אם רוח אלא מ

ומנים. הלכות יום טוב פ"א

(ד) אם אמר אינו מקבל עליו לא יאכל ולא יבא לידי מכשול. ולא יבא לידי מכשול. ולא יבא לידי מכשול.

יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן לַיהוָה
כָּל־הָעֹשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוּמָת: ג לֹא־
תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם
הַשַּׁבָּת: פ ד וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־כָּל־עֲדַת

לְכוֹן קוּדְשָׁא שַׁבָּא שַׁבְּתָא קֳדָם
יְיָ כָּל דְּיַעֲבֵד בַּהּ עֲבִידְתָּא
יִתְקְטֵל: ג לָא תְבַעֲרוּן אֶשָּׁתָא
בְּכֹל מוֹתְבָנֵיכוֹן בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא:
ד וַאֲמַר מֹשֶׁה לְכָל כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי

לקט בהיר

שלהתמיר בא לומר שאל תזיז את השבת ממקומו, והרמיה בפ׳ משא לוה הקב״ה על השבת אמר כל מלאכת המשכן, גם בפ׳ קדושים אים אמו ואביו מירא ואח״כ ואת שבתותי תשמורו, ואעפ״כ דרשינן לאומרא שאל תדאה מפני כיבוד אב ואם (ובכלל פלא גדול הוא בעיני מה שהאריכו ופלפלו המפרשים בדבר זה, הלא די פעם אחד לאשמעינן הלכה זאת ששבת אינו נדחה, ואם כוונת הכתוב כאן ללמוד זאת מיותר הוא), אלא אמר רש״י שמעשה שהיה כן היה שמשה רבע״ה הקדיש להם את השבת, הגם שהצוי היה להפך, וטעמו אפשר שמן הסתם לא יהיה גומר להם כל הצוי בפעם אחת והיה חושש שקודם שיגמור ויחזיר על השבת ילכו קצת מהם בזריזות ויעשו מלאכה (ג״א), עוד אפשר פי׳ אומרו „הקדיש להם״, שהלא כבר התחיל משה במלאכת המשכן, שאמר אלה הדברים אשר צוה ה׳ לעשות אותם, וזה ודאי מלאכת המשכן הוא, שבשבת אין שייך לעשות אותם, גם מאומרו אלה הדברים דרש רבי ע״ל מלאכות שהיו במשכן, ואעפ״כ הפסיק והקדיש את השבת, וכל זאת כדי שיהיו זהורים בו (ב״ב), עוד י״ל שהקב״ה הקדיש מלאכת המשכן המורה על תיבת ישראל שויתר להם עון העגל בבחינת דודי לי, וכדי שלא יטעו לחלל שבת אמר תיבת „לך״, אבל מרע״ה בבחינת אני לדודי הקדיש את השבת שהוא כבוד הש״ת, ומזה עצמו נשמע שלא תדאה מפני המלאכה (כ״י), ולריך לימוד על זה הגם ששבת לא תעשה ועשה הוא ומלאכת המשכן רק עשה, שבלא לימוד הייו אומרים שתדאה שבת מק״ו או מה מצינו שעבודה דוחה שבת כגון שחיטת ושריפת תמידים ומוספים כ״ש לעשות מזבח לצורך עבודה (מכיל׳): ד) והוא ר׳ יוסי שאפר ללמוד חילוק מלאכות מפסוק אחר (ויק׳ ד׳) ועשה מאחת מהנה, לזה בהכרת שהתורה הוליאה הצערה מכלל ל״ע מלאכות וכתב עליו לאו בפני עצמו לומר שזה אינו אלא בלאו ולא בכרת ופקילה הגם שעשאו בעדים והתראה, אבל ר׳ נתן סבר שפסוק מאחת מהנה צריכים אנו לדרשה אחרת מ״כ פסוק זה בא לחלק שדרשה זו היותר פשוט, והוא אחד מי״ג מדות שהתורה נדרשת בהן (דבר שהיה בכלל) הצערה היתה בכלל שאר מלאכות (ויצא מן הכלל) התורה הוליאה לכתוב לאותה בפני עצמה הרי שחייבין עליה לבדה (ללמוד על הכלל כולו יצא) שכן הוא בכל הל״ע מלאכות:

רש״י

לאחרית שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת (מכילתא): (ג) **לא תבערו אש.** יש מרבותינו אומרים הבערה בלבד יצאת״, ויש אומרים לחלק

אור החיים

ששת ולא אמר בששת״ב), כדי שלא תטעה כי יש מלוה בעשיית מלאכה בהס״ג). עוד ירמוז כי לא יקומו ששת ימים במלאכתם אשר הכינם ה׳ לעשות אלא אם יום השביעי יהיה לכם קודש אבל אם לא ישמרו שבת לא יהיו הששת ימים כי שבת הוא נפש קיום העולם וכמו שהקדמנו בפרשת בראשית בפירוש פסוק (ב׳ ב׳) ויכל וגו׳ ביום השביעי יע״ש:

ד. אל כל עדת וגו׳ לאמר. לריך לדעת למי יאמרו בני ישראל, ואולי כי לגד שלא ידבר משה עם הנשים והקטנים הגם שיהיו שם ולוה לאמר להם הדברים, ואומרו זה הדבר וגו׳ לאמר״), יתבאר על פי מה שאמרו בספרי (תצא כ״נ כ״ו) ר׳ מאיר אומר טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה שלא תדור כל עיקר ר׳ יהודה אומר טוב מזה ומזה טודר

אור בהיר

יב) כמו שאמר וביום השביעי, היה לו לומר בששת. יג) שתיבת ששת ימים פירושו כל הששת ימים, ואם כן אי אפשר לטעות ולומר שתיבת יש לעבוד במשך כל הששת ימים, אלא ודאי פירושו במשך כל הששת ימים רשאי אתה לעשות מלאכה, מה שאין כן אם יאמר בששת, פירושו במקצתו, ואז יש לטעות שתיבת יש. יד) תיבת לאמר עוד הפעם, וגם כל ההקדמה מיותר.

נָתַן בְּלִבּוֹ הוּא וְאָהֳלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ
לְמַטֵּה־דָן: לה מִלֵּא אֹתָם חָכְמַת־לֵב
לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלֶאכֶת חָרָשׁ | וְחֹשֵׁב
וְרֹקֵם בַּתְּכֵלֶת וּבָאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת
הַשָּׁנִי וּבַשֵּׁשׁ וְאֹרֵג עֹשֵׂי כָּל־מְלָאכָה
וְחֹשְׁבֵי מַחֲשָׁבֹת: לו א וְעָשָׂה בְצַלְאֵל
וְאָהֳלִיאָב וְכָל | אִישׁ חֲכַם־לֵב אֲשֶׁר
נָתַן יְהוָה חָכְמָה וּתְבוּנָה בָּהֵמָּה
לָדַעַת לַעֲשׂת אֶת־כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדַת
הַקֹּדֶשׁ לְכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה: ב וַיִּקְרָא
מֹשֶׁה אֶל־בְּצַלְאֵל וְאֶל־אָהֳלִיאָב וְאֶל
כָּל־אִישׁ חֲכַם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה
חָכְמָה בְּלִבּוֹ כֹּל אֲשֶׁר נְשָׂאוֹ לִבּוֹ

יְהַב בְּלִבֵּה הוּא וְאָהֳלִיאָב בַּר
אֲחִיסָמָךְ לְשִׁבְטָא דְדָן: לה אַשְׁלַם
עִמְהוֹן חַכִּימוּת לְבָא לְמֶעְבַּד כָּל
עֲבִידַת נָגָר וְאָמָן וְצַיָּד בְּתִכְלָא
וּבְאַרְגְּוָנָא בְּצִבְעָא זְהוֹרִי וּבְבוּצָא
וּמַחֲיֵי עָבְדֵי כָּל עֲבִידָא וּמַלְפֵי
אוּמָנוּן: א וַעֲבַד בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב
וְכָל גְּבַר חַכִּים לִבָּא דִּיהַב יְיָ
חָכְמָא וְסוּכְלְתָנוּתָא בְּהוֹן לְמִדַּע
לְמֶעְבַּד יָת כָּל עֲבִידַת פָּלְחַן
קוּדְשָׁא לְכֹל דִּי פַקֵּד יְיָ: ב וּקְרָא
מֹשֶׁה לְבְצַלְאֵל וּלְאָהֳלִיאָב וּלְכָל
גְּבַר חַכִּים לִבָּא דִּיהַב יְיָ חָכְמְתָא
בְּלִבֵּה כָּל דְּאִתְרְעֵי לִבֵּה לְמִקְרַב

לקט בהיר

של מרים היה", שאל מחשוב שאין זה חור כן כלב מפני קושר הזמן (ב"ב) בד) פי' מון ממה שהוציאו הכתוב מכלל שאר חכמי לב לקרותו שם לגדו כמו שעשה לבצלאל ראש וממונה על עושי מלאכה, עוד השוותו אליו באומרו הוא ואהליאב וכו' (ותיבת "הוא" מיותר) מלא אותם וכו' ועשה בצלאל ואהליאב וכו', וזה נמיישב למה לא פירש זאת רש"י בפ' תשא ונער עד הכא, לפי שאם לא משמע שהשוותו שנאמר (ל"א ו') ואני הנה נתתי אתו שיכול להיות פירושו לעזר לו ולשמשו (לבוש): בה) פי' אצל הקב"ה אין ניכר ומשנה האיש

רש"י

יי"ש): (לד) **ואהליאב.** משבט דן מן הירודין שבשבטים מבני השפחות, והשוהו המקום לבצלאל[בד] למלאכת המשכן* והוא מגדולי השבטים (תנח' תשא יי"ב), לקיים מה שנאמר (איוב ל"ד י"ט) ולא נכר[בה] שוע שיעור נשתאות * ביתו והוא מגדול.

אור החיים

י') זכר לדיק לברכה כי היו מוריס ומלמדיס כל הרוצה:

לו) **א. ועשה** בצלאל וגו' את כל מלאכת וגו'. קשה והלא אפילו לקיחת המדבר עדיין לא לקח לעשות ואיך ידלק לומר ועשה וגו', אלא הכוונה היא שהכין כלי אומנות הצריכין לעשות בהם כל פרטי המלאכה אשר צוה ה' לעשות כי צריכים כמה פרטי כלי אומנות, וזה שיעור הכתוב ועשה בצלאל וגו'[בא] את כל מלאכת פירוש כלים שהם מלאכת מעשה עבודת הקודש לכל אשר צוה ה' כי יש עבודת המתכות ועבודת כלי עץ ועבודת האבנים והאריגה, ולא ולמד מה שאמרו ז"ל (שבת מ"ט:) כי המ' מלאכות כולן היו במקדש ומהנשמע מהכתובים מובן כי ביום אחד הכינו כל

אור בהיר

להורות. נ) ופירוש נתן בלבו נתן לו לב טוב שרצה להורות. נא) פירוש הכין.

לְקָרְבָה אֶל־הַמְּלָאכָה לַעֲשֹׂת אֹתָהּ:
ג וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֵת כָּל־הַתְּרוּמָה
אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִמְלֶאכֶת
עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשֹׂת אֹתָהּ וְהֵם
הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּבֹּקֶר
בַּבֹּקֶר: ד וַיָּבֹאוּ כָּל־הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים
אֵת כָּל־מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ־אִישׁ
מִמְּלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־הֵמָּה עֹשִׂים: ה וַיֹּאמְרוּ
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר מַרְבִּים הָעָם לְהָבִיא
מִדֵּי הָעֲבֹדָה לַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
לַעֲשֹׂת אֹתָהּ: ו וַיְצַו מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל
בַּמַּחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אַל־יַעֲשׂוּ
עוֹד מְלָאכָה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכָּלֵא

לְעִבְרְתָּא לְמֶעְבַּר יָתַהּ: ג וּנְסִיבוּ
מִן קֳדָם מֹשֶׁה יָת כָּל אַפְרָשׁוּתָא
דִּי אַיְתִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֲבִידַת
פָּלְחַן קוּדְשָׁא לְמֶעְבַּד יָתַהּ וְאִנּוּן
מַיְתְנִן לֵהּ עוֹד נְדָבְתָּא בְּצַפַּר
בְּצַפַּר: ד וַאֲתוֹ כָּל חַכִּימַיָּא
דְּעָבְדִין יָת כָּל עֲבִידַת קוּדְשָׁא
גְּבַר גְּבַר מֵעִבְרְתֵּהּ דְּאִנּוּן עָבְדִין:
ה וַאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה לְמֵימַר מְסַגְּנִן
עַמָּא לְאֵיתָאָה מִסַּת פָּלְחָנָא
לְעִבְרְתָּא דְּפַקֵּד יְיָ לְמֶעְבַּד יָתַהּ:
ו וּפְקַד מֹשֶׁה וְאַעֲבְרוּ בְרוֹזָא
בְּמַשְׁרְיָתָא לְמֵימַר גְּבַר וְאִתְּתָא
לָא יַעְבְּדוּן עוֹד עִבְדְּתָא
לְאַפְרָשׁוּת קוּדְשָׁא וּפְסַק עַמָּא

רש"י

לפני דל: (ה) **מדי העבודה.** יותר מכדי צורך[א]. העבודה: (ו) **ויכלא.** לשון מניעה[ב] (אונק'): המחמדים מזהב ומפז שפירושו יותר מן אחד ויותר מן פז, ותיבת "מדי" כאילו אמר יותר מן די, והב' רצונו לפרש שאין הכתוב מדמה מלאכת ההכנה למלאכת העבודה בעונה וזמן לומר שהמביאים עובדים ע' שעות ביום ועושי המלאכה ז' שעות, אלא מדמה אותם לענין צורך העבודה, שאם העבודה צריכה ככר אחד הם מביאים ג' ככרים (סה"ז): ב) כמו (ברא' ח' ג') ויכלו הגשם (שם כ"ג ו') לא יכלה ממך (תהלים מ' י"ב) לא תכלא רחמך, ואין המניעה שייך על העם עצמו, אלא על הנאתם, שהכנאת העם נפסקה ונשלמה, ועניינו הוא מניעה. ולפי"ז חסר למ"ד (והאונק' משלימו) מהביא כמו

לקט בהיר

מכובד של עשיר ונדיב יותר מן העני: א) אין צורך להוסיף על הכתוב, אלא רצונו לפרש ג' דברים, הא' שמ"ש זו אינו מ"ש המקצת, אלא פירושו "יותר מן", כמו

אור החיים

כלי אומנות:

ג. **והם** הביאו אליו עוד וגו'.[ג] פירוש מדבריס הנעשת בהם מלאכה כמו שתאמר מטוה של תכלת וגו' ושל עזים וכל הפרטים אשר תעשה בידים וזה סיבת עכבתם שלא הביאו עד אחר יום או יומים כי עסוקים היו ומביאים מלאכתם יום יום אחד נדבת ממון הצריכה כבר הביאו ביום ראשון בפעם אחת:

ה. **מרבים** העם להביא. קשה וכי רע הדבר שיביא בית אלהינו בתולות זהב לכבוד ולתפארת, אלא בא לקבול על המובא בית כ' מהזהב וכסף וגו' אלא על המובא עשוי מלאכה

אור בהיר

נב) הלא לא היו צריכין לקנות שום דבר, והיה הכל מוכן להם בהליהם, ולמה אם כן לא הביאו אותו בפעם א'.

הָעָם מֵהָבִיא: ז וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם
לְכָל־הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר:
ס רביעי ח וַיַּעֲשׂוּ כָל־חֲכַם־לֵב בְּעֹשֵׂי

מְלָאיְתָאָה ז וְעַבְרָתָא הֲוָת מִסַּת
לְכָל עַבְרָתָא לְמַעְבַּד יָתָהּ
וִיתָרַת: ח וַעֲבָדוּ כָל חַכִּימֵי לִבָּא

לקט בהיר

מלהביא, מו יהיה ויכלה ממשקל נמפעלו נממיעו (ע"י המכריזים) מהביא: ג) ג' דברים השמיענו רבינו כאן, מ' שב' מיבות מלאכה משוים זו מזו, הראשונה הוא מלאכת ההבאה והשניה מלאכת העבודה של מכמי לב, ב' מיבת „דים" פירושו די להם, וחכמי לב שהם עושי המשכן נשאר בכלם, ג' הכתוב מפורש הוא, וכאילו אמר היתה די להם לעשות כל המלאכה: ד) פי' כמו והכבד כאילו אמר ולהכבד והכות כאילו אמר ולהכות כמו כן והותר כאילו אמר ולהותר (רא"ם), ומה שלפנינו אין צריך להוסיף הלמ"ד, לפי שהלמ"ד

רש"י

(ז) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה. ומלאכת ההבאה היתה דיים[ג] של עושי המשכן לכל המלאכה של משכן לעשות אותה*: והותר. ולהותר, כמו (מ' י"ח) והכבד את לבו[ד], והכות את

שיטי נוסחאות * דים. לשון רבים.

אור החיים

שהוא דבר שאין צורך בו גם עומד להתקלקל כל שום די מחסור, והוא אומרו מרבים וגו' מדי העבודה למלאכה פירוש מרבים להביא יותר משיעור העבודה הצריכה למלאכה אשר צוה ה' הא למדת שעל פרטי העבודה הקפידוי), ושעד לדבריו מאמר הכרוז אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודשיי), ואומרו ויכלה העם מהביא ולא אמר מעשותיי), כי יאמר שהכתוב דבר שהוכר לחכמים העושים במלאכה והיא ההבאהיי):

ז. **דים** וגו' והותר. הם ב' דברים הפכיים אם דים אינו הותר ואם הותר אינו דייס), וכאן אין מקום לומר לא זו אף זו לא שהיה חוג אחד ובחינה אחת ואין דרך לעשות חוג מ' ב' חוגים כי יש בנשמע הכחשהיי), ועוד לא היה צריך לומר דים אלא והמלאכה היתה הותר לכל המלאכהיי),

ועוד כל הכתוב מיותר שהרי אמר למעלה (ה') מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה ופשיטא שלא אמרו כן עד שעברו ומה צורך עוד לומר והמלאכה וגו'. ואולי שישמענו הכתוב מיהא בני ישראל בעיני המקום כי לא שהביאו ישראל יותר משיעור הצריך) חס ה' לכבוד כל אים שעדמו והביאוייי) ונכנס כל המובא בית ה' במלאכת המשכן, וזה שיעור הכתוב והמלאכה אשר צוה ה' לעשות במשכן הספיקה להכנס בתוכה כל המלאכה שעשו בני ישראלייי) הגם שהותר פירוש שהיה יותר מהצריך הספיק המקבל לקבל יותר משיעורו על ידי נס. או על זה הדרך והמלאכה שהביאו היתה דים לא חסר ולא יותר הגם שהיה יותר כפי האמת והוא אומרו והותר כי נעשה גם ולא הותיר:

ח. **ויעשו** כל חכם לב.יייי) פירוש הגם שהעושים

אור בהיר

גג) ולא על הסתורה, שאם היו מביאים גולמי כלי זהב או אמר בלתי לבוש וכדומה, אין קפידא, שיכול לעשות ממנו כלי שרת, או לגנזו לאוצר, אבל זאת לא הביאו כפירושיו למעלה, שכל הטורח הביאו בנקר ראשון. גד) ולא אמר לא יביאו עוד נדבה. גה) וזה קושיא לדבריהם. גו) אבל כוונתו שלא היו עושים, שמאחר שלא הביאו מוכן שלא היו עושים. גז) בשלמא אם היה אומר עשו ממנו כל המלאכה והותר שפיר. אבל פירוש דים, כאילו אמר בפירוש שלא הותר, ואמר כך אמרו. גח) דרך משל יכול אדם לומר יש לי כסף וזהב, הגם שאם יש לו זהב פשיטא שיש לו כסף, זה מקרי לא זו אף זו. כלומר, לא די שיש לי כסף אלא גם זהב יש לי. וזה בשאר שהם ב' חוגים, אבל בחוג א' אי אפשר לומר כן בשום אופן, שאין לומר יש לי מנה ומחצה, שהאחד מכמיש השני. גט) פירוש לו יהיה שאין בחינה, למה לומר דבר זה ב' פעמים, שהלא מיבת לכל המלאכה פירושו די לכל המלאכה. ם) כאומרו מרבים העם וגו'. מא) ואם יאמר יהיה לב כל איש נוקף שמא שלו נשאר. מב) ופירוש מיבת דים לדרך הא', שהיה בו די כח לקבל. ופירוש והמלאכה, מלאכת העשיה. ופירוש לכל המלאכה, מלאכת הבנאה. ולדרך הב' הוא לאיפוך, והמלאכה, פירוש ההבנאה. ולכל המלאכה פירוש העשיה. מג) כל חכמי לב מבני ליה, לשון רבים.

בְּעָבְרֵי עַבְרְתָּא יָת מַשְׁכְּנָא עֲשַׂר
יְרִיעָן רְבוּעַ שְׁזִיר וְתְכֵלָא וְאַרְגְּוָנָא
וּצְבַע זְהוֹרִי צוּרַת כְּרוּבִין עוֹבַד
אָמָן עֲבַד יָתְהוֹן: ט אָרְכָּא
דִּירְעָתָא חָדָא עֲסְרִין וְתְמַנְיָא
אַמִּין וּפוּתְיָא אַרְבַּע אַמִּין
דִּירִיעָתָא חָדָא מְשָׁחְתָּא חָדָא
לְכָל יְרִיעָתָא: י וְקָפַף יָת חֲמֵשׁ
יְרִיעָן חָדָא עִם חָדָא וְחָמֵשׁ יְרִיעָן
לְפָף חָדָא עִם חָדָא: יא וַעֲבַד
עֲנוּבִין דִּתְכֵלָא עַל סְפָתָא
דִּירִעָתָא חָדָא מִסְטְרָא בֵּית
לוּפֵי כֵּן עֲבַד בְּסְפָתָא דִּירִעָתָא
בְּסִטְרָא בֵּית לוּפֵי תִּנְיָתָא:
יב חֲמִשִׁין עֲנוּבִין עֲבַד בִּירִעָתָא
חָדָא וַחֲמִשִׁין עֲנוּבִין עֲבַד
בְּסִטְרָא דִּירִעָתָא דְּבֵית לוּפֵי

הַמְּלָאכָה אֶת־הַמִּשְׁכָּן עֶשֶׂר יְרִיעֹת
שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
שָׁנִי כְּרֻבִים מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב עָשָׂה אֹתָם:
ט אֹרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה
וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע
בָּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת
לְכָל־הַיְרִיעֹת: י וַיְחַבֵּר אֶת־חָמֵשׁ
הַיְרִיעֹת אַחַת אֶל־אַחַת וְחָמֵשׁ
יְרִיעֹת חִבַּר אַחַת אֶל־אַחַת: יא וַיַּעַשׂ
לֻלָאֹת תְּכֵלֶת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה
הָאֶחָת מִקָּצָה בַּמַּחְבֶּרֶת כֵּן עָשָׂה
בִּשְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת
הַשֵּׁנִית: יב חֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עָשָׂה
בַּיְרִיעָה הָאֶחָת וַחֲמִשִּׁים לֻלָאֹת
עָשָׂה בִּקְצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר

אור החיים

רגיס הם אף על פי כן היתה המלאכה נעשית כאילו נעשה אדם אחד, והכוונה בזה כי כשיעשו המלאכה רבים על כל פנים ישתנה תואר מלאכת זה מזה ולא תדמה למלאכה שיעשה כולה אומן אחד, וכשמיענו הכתוב כי מלאכת המשכן שלימה היתה גם בבחינה זו כי למותן חכמה בהמה השוה לותם בהתבוננות החכמה שוה ודומים כולם לאיש אחד, ולדרך זה יתישב טעם אומרו בכל פרטי המעשים לשון יחיד ולא פירש מי הוא ופשיטא שאינו אחר על בגלגל כי לא הוא עשה הכל והעד הנאמן (ל"ז ח') ויעש בגלגל את הארון[מה]), אלא יכוין אל עושי המלאכה והזכירם בלשון יחיד לנעם שבחבתי:

חכם לב בעושי וגו'.[מו]) אולי שירמוז שבאמצעות עשייתם המלאכה ובסיבתה נעשו חכם לב

יא. **ויעש** וגו'. נעם אשר החזיר הכתוב כל הפרטים ולא הספיק לומר ויעש כאשר צוה ה' את משה על דרך אומרם ז"ל (ב"ר ס') בכפל פרשת אליעזר עבד אברהם כי מחוך שחביבה עליו כתבה ב' פעמים, וכמו כן גילה הכתוב בענין מעשה המשכן כי חביב עליו ולזה נכתב שני פעמים:

אור בהיר

סד) ואם תיבת ויעש פירושו בגלגל, אם כן למה אמר אצל הארון ויעש בצלאל. סה) אות ב"י"ת מיותר ואין לו שחר, שהיה לו לומר עושי המלאכה, אלא פירושו על ידי.

ગુજરાત સમાચાર

ગુજરાત સમાચાર

ולא לבהמה, כיון דאמרינן מתוך למה יאסר. אך י"ל לשיטת רש"י דאין זה דמיון, דלחול ולאחרים כיון דהתורה אסרה זה בפירוש וודאי לוקה, ולא דמי לדבר שאין בו צורך כלל שלא אסרה התורה מפורש בזה [וכן כתב הקרבן נתנאל שם (פות ג)]:

יד והנה לשיטת רש"י ותוספות והרא"ש, אמרינן מתוך בכל המלאכות שהן

סי' תקיח א

לצורך אוכל נפש. אבל שיטת הרמב"ם הוא דלא אמרינן זה רק על מלאכת הוצאה והבערה, וזה לשון הרמב"ם שם בדין ד': כל מלאכה שחייבין עליה בשבת, אם עשה אותה ביו"ט שלא לצורך אכילה, לוקה. חוץ מהוצאה והבערה, שמתוך שהתורה הוצאה ביו"ט לצורך אכילה הותרה שלא לצורך אכילה. לפיכך מותר ביו"ט להוציא קטן או ספר תורה או מפתח וכיוצא באלו מרשות לרשות. וכן מותר להבעיר אע"פ שאינו לצורך אכילה. ושאר מלאכות, כל שיש בו צורך אכילה, מותר, כגון שחיטה ואפייה ובישול וכיוצא בהן. וכל שאין בהן צורך אכילה, אסור, בגון כתיבה ואריגה ובנין וכיוצא בהן. עכ"ל. ולדבריו מתורצים קושית התוספות והרא"ש מאופה מיו"ט לחול, ומבשל לאחרים, דבאפייה ובישול לא אמרינן מתוך. [ופ"ל שלא היתה בגירסתו בגמרא י"ב: הבערה ובישול היתה משנה, אלא הבערה לחול. וכן משמע ממה דקיים שם, ס"ב לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך וכו', דלפי גירס הלא וכו' מתוך שהותרה הבערה לצורך וכו', ולא אמר בישול, ע"ש]:

טו ומעמו נ"ל, מדלא מצינו בגמרא סברא זו דמתוך אלא בשני מלאכות אלו. וסברא גדולה יש לחלקם מכל המלאכות לעניין יו"ט, משום דגם בשבת אף שנכללו בכלל 'לא תעשה [כל] מלאכה' (שמות כ ט) מ"מ יש עליהם מקראות בפני עצמם, דהוצאה ילפינן בשבת ריש הזורק (לו:) מ'ויצו משה ויעבידו קול במחנה' (שם ל ו), וכמו שכתבו התוספות ריש שבת (ב. ד"ה מפני) דמשום דהוצאה מלאכה גרועה היא, לפיכך אם לא היה על זה מקרא מיוחד לא הוה כיילינן ליה בכללא דמלאכות, ע"ש. ובהבערה יש קרא ד'לא תבערו' (שם לה ג). ואע"ג דמהך קרא ילפי תנאי (שבת ב) אם הבערה ללאו יצאת או לחלק יצאת, מ"מ סוף סוף יש עליו מקרא בפני עצמו דמשמע דווקא ביום השבת. ועוד, דכי היכי דלמאן דס"ל דהבערה ללאו יצאת, וודאי אין ביו"ט איסור הבערה כיון שאינה בכלליות 'כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת' (שם לא טו), ועוד דהא מלאכה שבשבת בסקילה הוי ביו"ט בלאו, וא"כ הבערה שהיא בשבת בלאו הוי ביו"ט בלא כלום, ולכן גם מאן דס"ל לחלק אינה בכלל מלאכות, דהא בזה לא נחלקו. [ב"ן מגיד משנה (שם) שכתב על תוספות, לפי שלפ"ז היה נאכל ומשקה. ומיהו מוכן כלל, דהא גם שמיעה וכישול ומפייס שם נאכלין ומשקין, ועיין לחם משנה (שם) שמחה עליו. ומה שהקשה הלחם משנה דל"ל מה לריך בשמיעה אלו טעמא דמתוך כיון שאינו בכלל המלאכות ע"ש, תמה אני, דהא סוף סוף גם הם בכלל 'לא תעשה מלאכה' דשבת, אמר שלמדנו הכתובים מקרא דיו"ט משם, והבערה קי"ל דלמלך יצאת. אלא שאמרינו דלכן נתחלקו לעניין מתוך, מפני שיש בהם שיעור. ודו"ק.] [ובכתובות ז'. שאומר על הבערה מתוך, לא קאי סבי, וסבי פירושו, מאי דעתך לומר כזה ג"כ מתוך, והא לא אפשר. ועיין בקעיף כ"ל]:

טז וזה שכתב הרמב"ם על הוצאה להוציא קטן או ספר תורה או מפתח, וודאי דמן התורה מותר אפילו באבנים ובכל דבר שאינו לצורך כלל כלשיטת רש"י ז"ל, אלא שמדרבנן אסור. ואמנם זה שכתב דכל שאר מלאכות שיש בהן צורך אכילה מותר כגון שחיטה וכו', וכל שאין בהם צורך אכילה אסור כגון כתיבה ואריגה ובו', אין זה מעניינא במה שהתחיל דהוצאה והבערה מותר אפילו שלא לצורך אכילה, והו"ל לסיים דשארי מלאכות בשחיטה ובישול דאסורים אם אין בהם צורך אכילה, ומה עניינא דכתיבה ואריגה לכאן. והמגיד משנה (שם) פירש דהוצאה והבערה הוה כמו כתיבה ואריגה, אלא מתוך שנצרכים לאוכל נפש הותרו לגמרי, ע"ש. ואינו מובן כלל הדמיון. [והכי הלחם משנה (שם) שכתב דכתיבה ואריגה אף לצורך אוכל נפש אסור, ודמה והאריך ומאר בל"ע, וכל הדברים נפלאים. ודו"ק]:

יז ולענ"ד נראה דהכי פירושו, דזהו ההפרש בין הוצאה והבערה לשארי מלאכת אוכל נפש, דהוצאה והבערה מותרים אפילו

שלא לצורך אוכל נפש, אבל שארי מלאכות אוכל נפש כשחיטה ואפייה ובישול לא הותרו רק לצורך אוכל נפש דישראל ומה שצריך ביו"ט, אבל כל שלא לצורך אסורים כמו כתיבה ואריגה ובנין דוודאי אין להם שייכות לאוכל נפש, כמו כן שחיטה ובישול ואפייה. וזה שאמר כגון כתיבה ואריגה, הוי כמו כתיבה ואריגה, כלומר דשחיטה שלא לצורך אוכל נפש הוה כמו בתיבה:

סי' תקכו א

יח גרסינן בפסחים [מו:] האופה מיו"ט לחול, רב חסדא אמר לוקה. רבה אמר אינו לוקה, הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה. והלכה כרבה. ולכן פסק שם הרמב"ם (פי"ז) דהמבשל ביו"ט לאחרים, או לבהמה, או לחול, אינו לוקה, שאילו באו לו אורחין היה אותו הבשיל ראוי להן. עכ"ל. וראיתי שיש הפרש בין דברי הרמב"ם לפירוש רש"י, דמלשון הרמב"ם מבואר דאף כשמבשל מפורש לאחרים, או לבהמה, או לחול, אינו לוקה, מטעם שאילו באו לו אורחים הוי חזי להו. אבל רש"י ז"ל (שם ד"ה שלופה) פירש, האופה מיו"ט לחול לאחר שאכל וגמר סעודתו, דפשיטא לן דלא חזי ליה מירי האידנא עד אורתא שהוא חול. עכ"ל. מזה מבואר דלא שבישל ואפה מפורש לחול, דבכה"ג וודאי לוקה וכן במבשל לאחרים או לבהמה, אלא דכאן מירי דנראה שהוא לחול מפני שכבר אכל, רבזה אמרינן הואיל. ולדברי שניהם זהו וודאי אם אפה ובישל סמוך לחשיכה דלוקה, דבכה"ג לא שייך לומר אי מקלעי אורחים, שהרי לא יבואו אלא בלילה. וכבר בארנו (פי"ג) דלמה לא אמרינן מתוך לרש"י, מפני שמוכח להדיא שהוא לחול או לאחרים או לכלבים, דבזה אסרה התורה מפורש, משא"כ בשלא לצורך כלל דקילא טפי, משום דמלאכה זו לא אסרה תורה. ולהרמב"ם אתי שפיר בפשיטות, משום דלא אמרינן מתוך אלא בהוצאה והבערה. [והא דמשמע בכתובות ז'. דגם בתבורה אמרינן מתוך, יתבאר בקעיף כ', וכמ"ש בקוף קעיף ע"ו]:

יט ודע שיש לי תמיה דבה על הרמב"ם שהשמיט בהלכות יו"ט הדין דבעינן דבר השוה לכל נפש, ובכתובות ז' [ע"ש] מפורש להדיא דאיסור מוגמר הוא משום דבעינן דבר השוה לכל נפש. וכן פירשו רש"י (ד"ה ותכמיס) והר"ן (יב: ד"ה ותכמיס) על איסור דמוגמר במשנה דביצה [כב:]. וכן במשנה רשם [כפ:] באיסור לחמם חמים לדחיצת כל גופו, כתבו התוספות [בד"ה לא] דטעם האיסור הוא משום דאינו שוה לכל נפש אלא למענגין. והרמב"ם בפ"א דין ט"ז כתב בטעם האיסור להחם חמין בשביל רחיצת כל גופו, מטעם גזירת מרחצאות, ע"ש. וכן מבואר מרבדי הרי"ף שם (יא.) שכתב דהאיסור הוא משום גזירה, ע"ש. ובטעמא דמוגמר כתב הרמב"ם בפ"ד דין ו' הטעם משום מכבה, רבעת שנותן המוגמר על הגחלים מכבה האש, ובשום מקום לא הזכיר טעם השוה לכל נפש:

כ ויראה לי בטעמו, דהנה בכתובות [ז.] איפלגו רב פפי ורב פפא אליבא דרבא בבעילת בתולה בתחלה בשבת ויו"ט. דרב פפי אמר דמותר גם בשבת, והכי קיי"ל כמו שכתב הרמב"ם פרק ל' משבת (הי"ד) והטוד והשו"ע סימן ר"פ (פ"ב), דכן היא המסקנא שם. ודב פפא מתיר ביו"ט ואוסר בשבת. וא"ל רב פפי לרב פפא, מאי דעתך שאתה מתיר ביו"ט יותר משבת, משום דביו"ט אמרינן מתוך שהותרה חבורה לצורך אוכל נפש כבשחיטה הותרה נמי שלא לצורך, אלא מעתה מותר לעשות מוגמר ביו"ט, דמתוך שהותרה הבערה וכו'. א"ל עליך אמר קרא 'לכל נפש' דבר השוה לכל נפש. והקשו התוספות (ד"ה אלא) וכי לא סבר רב פפי דאמרינן מתוך, והא טעמא דבית הלל בהוצאת הקטן וספר תורה משום הכי הוא. ותרצו שהיה סבור דטעמא דבית הלל משום דאין עירוב והוצאה וכו'. עכ"ל. ועוד קשה לי במה שהקשה אלא מעתה מותר לעשות מוגמר וכו', מאי קשה ליה, הא באמת רבן גמליאל מחיר במשנה דביצה שם, ורבנן דאסרי הוא מטעם כיבוי:

כא ונלע"ד דהכי פירושו וכך א"ל רב פפי בשלמא לדידי דאמינא דגם בשבת מותר לבעול דאין כאן לא איסור פתח ולא חבורה שפיר לא אצטריך לן לומר ריש לומר בחבורה מתוך, דבאמת לא אמרינן מתוך רק

הסכר ר"ש אומר אם אין מגיעין אל הסכר אינו מוסיף אלא אמה אחת ואם אינו מגיע